

บทที่ 3

เศรษฐกิจการเมืองลาวในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1975 - 1985

ภายหลังจากการสถาปนาเป็นประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในวันที่ 2 ธันวาคม 1975 พรรคประชาชนปฏิวัติลาว ผู้ซึ่งได้รับชัยชนะจากสงครามเพื่ออิสรภาพ เอกราช และความเป็นเอกภาพแห่งชาติ โดยได้รับความร่วมมือ การสนับสนุน และความช่วยเหลือจากประเทศในค่ายสังคมนิยมโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสหภาพโซเวียต จีน เวียดนาม และประเทศสังคมนิยมอื่น ๆ ในยุโรปตะวันออก ดังคำกล่าวของท่าน ไกสอน พมวิหาน ในบทรายงานการเมืองต่อการประชุมสมัชชาผู้แทนประชาชนทั่วประเทศ ครั้งที่ 2 ธันวาคม 1975 มีคำบางตอนว่า “ชัยชนะของประชาชนเราไม่สามารถตัดแยกออกจากการเป็นใจ การสนับสนุนอย่างแข็งแกร่ง และประสิทธิผลเลิศล้ำของบรรดาประเทศสังคมนิยมพี่น้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหภาพโซเวียต สปป.จีน เวียดนาม และบรรดารัฐบาลที่ก้าวหน้าในทั่วโลก รวมทั้งประชาชนผู้ก้าวหน้าของอเมริกาด้วย.”¹

นี้ได้แสดงให้เห็นว่า การปฏิวัติลาวไม่สามารถจะสำเร็จลุล่วงได้หากปราศจากการสนับสนุน ความร่วมมือ และความช่วยเหลือของบรรดาประเทศเพื่อนมิตร โดยเฉพาะบรรดาประเทศในค่ายสังคมนิยม และประชาคมผู้ฝักใฝ่ความสันติในทั่วโลก

เมื่อพรรคประชาชนปฏิวัติลาวยึดอำนาจการปกครอง จากรัฐบาลฝ่ายขวาได้ในทั่วประเทศแล้ว ก็ได้ประกาศสถาปนาประเทศเป็นประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว-สปป.ลาว. ในวันที่ 2 ธันวาคม 1975 แต่งตั้งเจ้าสุพานวง เป็นประธานประเทศ หรือประมุขรัฐ และเป็นประธานสภาประชาชนสูงสุด ส่วน ท่านไกสอน พมวิหาน เป็นนายกรัฐมนตรีและเป็นเลขาธิการใหญ่พรรคประชาชนปฏิวัติลาว ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการกำหนดนโยบายของประเทศ ในขณะที่ เจ้ามหาชีวิต สีสว่างวัฒนา ของลาวถูกบังคับให้สละพระราชสมบัติ แล้วแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาสูงสุดของประเทศเพื่อเป็นเกียรติ และเจ้าสุวันพูมา อดีตนายกรัฐมนตรัฐบาลผสม 3 สมัยก็ได้รับการแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาของรัฐบาลแห่ง สปป.ลาว.

จากนั้น รัฐบาล สปป.ลาว ได้จัดระเบียบการปกครองและวิธีการบริหารประเทศให้เป็นระบบสังคมนิยม และพยายามจะเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจให้เป็นระบบสังคมนิยมโดยใช้มาตรการต่าง ๆ ในนั้น ระบบสหกรณ์นารวมก็เป็นหนึ่งในมาตรการที่สำคัญยิ่ง เพื่อยกประสิทธิภาพของการผลิต และ

¹ พงสวัสดิ์ นุบผา, การขยายตัวของรัฐลาว, (เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์นครหลวง, 2005), หน้า 200.

เพื่อนำประเทศก้าวตามเส้นทางสังคมนิยมอย่างเร่งรัดโดยไม่ผ่านระบบทุนนิยม² ด้วยยุทธศาสตร์ดังกล่าว ทำให้ลาวสืบทอดได้รับการสนับสนุน ความร่วมมือ และความช่วยเหลือจากประเทศต่าง ๆ ในค่ายสังคมนิยมด้วยกันเป็นจำนวนมาก เพื่อพัฒนาประเทศก้าวขึ้นสังคมนิยม ส่งผลให้โครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำในลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำน้ำเทิน 2 ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาขนาดใหญ่และได้รับแนวความคิดของการพัฒนา ตามรูปแบบทุนนิยมตะวันตกที่มีนัยทางการเมือง ต้องหยุดชะงักไป ถึงแม้ว่าโครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าน้ำเทิน 2 จะถูกขยับขึ้นมาอีกครั้งในปี ค.ศ. 1983 โดยคณะกรรมการแม่น้ำโขงชั่วคราว³ (Interim Mekong Committee) แต่ก็ไม่ได้ได้รับความสนใจจากรัฐบาล สปป.ล.ในขณะนั้น เนื่องจากว่าเป็นช่วงที่รัฐบาล สปป.ล.มีการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์การพัฒนาเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง ตามรูปแบบการพัฒนาของประเทศสังคมนิยม

การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางสังคมนิยม

การขยายตัวของสังคมนิยมในประวัติศาสตร์ เป็นการสืบเนื่องกันของรูปแบบเศรษฐกิจ-สังคมตามลำดับจากต่ำถึงสูง ตามวิวัฒนาการของประวัติศาสตร์-ธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม มาร์ค อังแกม และเลนิน ได้ชี้ให้เห็นว่า ประวัติศาสตร์การขยายตัวของแต่ละประเทศ หรือแต่ละรัฐชาตินั้น ไม่จำเป็นต้องผ่านทั้งหมดทุกรูปแบบเศรษฐกิจ-สังคม คือ อาจจะไม่ผ่าน หรือ ย่นระยะทางแห่งการขยายตัวของรูปแบบเศรษฐกิจ-สังคมใดหนึ่งได้ ฉะนั้น ภายหลังจากชัยชนะแห่งการปฏิวัติเดือนตุลาคม ค.ศ. 1917 ของรัสเซีย ทำให้ประวัติศาสตร์ของสังคมนิยมได้ก้าวสู่สังคมนิยม เริ่มตั้งแต่นั้นมา บรรดาประเทศที่ยากจน และขยายตัวช้า มีความสามารถที่จะขยายตัวก้าวเข้าสู่สังคมนิยมได้ โดยไม่ต้องผ่านรูปแบบเศรษฐกิจ-สังคมทุนนิยม กระนั้นก็ตาม ในขบวนการวิวัฒน์แห่งการขยายตัวนั้น รัฐชาติต่าง ๆ จำต้องเลือกเส้นทางเฉพาะของตัวเองที่สอดคล้องกับเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ตัวจริงของประเทศนั้น ๆ ถึงแม้ว่าก้าวข้างบนเส้นทางนั้นจะละเอียดละเอียวกว่าแต่ไหนก็ตาม แต่การก้าวขึ้นสังคมนิยมเป็นท่ามกลางที่ต้องเป็นไป และทั้งเป็นกฎเกณฑ์แห่งการขยายตัวของประวัติศาสตร์มนุษยโลก⁴

² โกลสอน พมวิหาน นิพนธ์เลือกเฟ้น (2), เกี่ยวกับกานสร้างเศรษฐกิจในสมัยเปลี่ยนผ่านก้าวขึ้นสังคมนิยม, (เวียงจันทน์ : สำนักพิมพ์จำหน่าย สปป.ล., 1987), หน้า 1.

³ http://www.mekong.es.usyd.edu.au/case_studies/nam_theun/history/history.htm

⁴ สถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ, (ฉบับภาษาลาว) ก้าวขึ้นสังคมนิยมโดยไม่ผ่านระบบทุนนิยมที่ประเทศเวียดนาม, (เวียงจันทน์ : สถาบันค้นคว้าการเมืองวิทยา, 2006), หน้า 3.

⁵ เพิ่งอ้าง, หน้า 3.

ลาวก็เป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดที่กล่าวนี้ ดัง ท่าน ประธาน ไกสอน พมวิหาน ได้กล่าวในบทราชงานการเมืองต่อกองประชุมใหญ่ครั้งที่ 3 ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวในเดือนเมษายนปีค.ศ. 1982 ดังมีความบางตอนว่า “ก้าวขึ้นสังคมนิยมโดยตรง โดยไม่ผ่านระยะขยายตัวของทุนนิมนั้น เป็นเส้นทางที่ต้องเป็นไปของการปฏิวัติประเทศเรา ทางนี้เพื่อตอบสนองความมุ่งมาตปรารถนาอันแรงกล้าของประชาชนลาวทั้งประเทศ คือ ปรับปรุงสันติภาพ ปกป้องรักษาเอกราช อธิปไตยของชาติไว้ให้มั่นคง และสร้างชีวิตที่อัมมำนำสำราญ และความผาสุกตลอดไป”⁶

คำกล่าวนี้ได้แสดงให้เห็นชัดว่า การที่จะรักษาเอกราช อธิปไตยของชาติ และความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาตินั้น ต้องนำประเทศไปตามแนวทางสังคมนิมนเท่านั้น จึงจะสอดคล้องกับกฎเกณฑ์และทิศทางการขยายตัวที่ต้องเป็นไปของยุคสมัย เนื่องจากว่าในช่วงเวลานั้น เป็นช่วงแห่งการต่อสู้ทางอุดมการณ์ระหว่างทุนนิยมและสังคมนิยม หรือ สงครามเย็น ที่ดำเนินมาตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สอง ลาวซึ่งเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับพิษสงของสงครามเย็นและถูกแทรกแซงจากประเทศมหาอำนาจภายนอกอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาหลายทศวรรษ จนในท้ายที่สุดก็สามารถยึดอำนาจการปกครองได้ในปีค.ศ. 1975 โดยฝ่ายปะเทดลาวภายใต้การนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว แต่ชัยชนะอันยิ่งใหญ่ นอกเหนือได้รับความร่วมมือจากประชาชนลาวที่เห็นได้ความทุกข์ยากลำบาก ความไม่ยุติธรรมจากการเป็นเมืองขึ้นของต่างชาติแล้ว ยังเกิดขึ้นจากการได้รับอิทธิพลและแนวความคิดของลัทธิมาร์-เลนิน และการให้การสนับสนุน ความช่วยเหลือจากประเทศสังคมนิยม ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่ถูกต้องและเหมาะสมกับเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ของประเทศลาว และพรรคประชาชนปฏิวัติต้องตัดสินใจนำประเทศก้าวเดินตามเส้นทางสังคมนิยม เพื่อปกป้องรักษาผลสำเร็จของการปฏิวัติไว้ให้ยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ยึดอำนาจในทั่วประเทศได้ในปีค.ศ. 1975 พรรคประชาชนปฏิวัติลาวก็ได้รับมรดกของประเทศที่ยากจนที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากได้รับผลกระทบจากสงครามรุกรานจากต่างชาติหลายทศวรรษ ทำให้โครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศอ่อนแอ ประชาชนเกือบร้อยละ 90 เป็นเกษตรกรแบบยังชีพ รายได้ประชาชาติต่อหัว ในปีค.ศ. 1975 ประมาณ 70 -80 เหรียญสหรัฐต่อปี นอกจากนี้ รัฐบาลยังล้มละลายเนื่องจากอดิครัฐบาลลาวฝ่ายขวายู่รอดได้ทางเศรษฐกิจ โดยการอาศัยเงินช่วยเหลือแบบทวิภาคีจากต่างประเทศ และ

⁶ ไกสอน พมวิหาน นิพนธ์เลือกเฟ้น (2), เกี่ยวกับงานสร้างเศรษฐกิจในสมัยเปลี่ยนผ่านก้าวขึ้นสังคมนิยม, (เวียงจันทน์ : สำนักพิมพ์จ่านาย สปปล, 1987), หน้า 200.

อาศัยเงินกองทุนแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่สหรัฐฯ จัดตั้งขึ้น (Foreign Exchange Operations Fund) เพื่อค้ำประกันค่าเงินกีบและใช้เป็นเครื่องมือในการปกป้องผลประโยชน์ของสหรัฐฯ และประเทศตะวันตก ในประเทศอินโดจีนก็คือในประเทศลาว

ภายหลังจากการถอนตัวของความช่วยเหลือของสหรัฐฯ และประเทศตะวันตก ส่งผลให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง โดยเฉพาะเกิดสภาพเงินเฟ้อ เพราะการที่ค่าเงินกีบมีความมั่นคงก่อนหน้านั้นอาศัยเงินอุดหนุนช่วยเหลือประจำปีของสหรัฐฯ และประเทศตะวันตก จึงทำให้การค้าในนครเวียงจันทน์เฟื่องฟูโดยพ่อค้าส่วนใหญ่เป็นชาวจีนเวียดนามและอินเดีย เช่นตัวอย่าง ในช่วงต้นทศวรรษ 1960 การค้าเจริญเติบโตในเขตการปกครองของฝ่ายเวียงจันทน์ เพราะมีผู้อพยพ ทั้งที่ถูกกวาดต้อนและหลบหนีมาจากเขตการสู้รบจากภาคเหนือและภาคตะวันออกของประเทศ ที่อยู่ภายใต้เขตอิทธิพลของฝ่ายขบวนการปะเทดลาวเข้าสู่เขตรัฐบาลเวียงจันทน์ ซึ่งคนกลุ่มนี้ ได้ทำการค้าขายเล็กๆ น้อยๆ แบบพอยังชีพตามร้านหรือแผงลอยเล็กๆ ในตัวเมืองหรือหมู่บ้าน แต่ผู้ค้าปลีกเหล่านี้ ต้องอาศัยสินค้าจากผู้ขายส่งในเมือง ซึ่งต้องสั่งซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค ส่วนมากจากต่างประเทศ โดยเฉพาะผ่านทางประเทศไทย ฉะนั้นเมื่อลาวถูกตัดความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ ทำให้พ่อค้าไม่มีเงินดอลลาร์จะสั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศ และต้องค้นหาเงินดอลลาร์จากตลาดในราคาสูงทำให้ค่าเงินกีบลดลงอย่างรวดเร็วและเกิดเงินเฟ้อ ขณะที่ความวอดกัวจากกระบวนกรยึดอำนาจของฝ่ายปะเทดลาว หรือ ฝ่ายซ้าย ทำให้ผู้นำฝ่ายขวาตลอดถึงข้าราชการ ทหาร และประชาชนพลเรือนที่อยู่ในเขตควบคุมของฝ่ายเวียงจันทน์ พากันหนีไหลหลบหนีออกนอกประเทศ ในปี ค.ศ. 1975 อย่างเป็นทางการขบวน ส่งผลให้ค่าเงินดอลลาร์ในตลาดมืดถีบตัวสูงยิ่งขึ้นเมื่อบุคคลเหล่านี้มีความจำเป็นต้องแลกเปลี่ยนกีบเป็นเงินดอลลาร์ทั้งหมดเพื่อหลบหนีออกนอกประเทศ

นอกจากนี้ สงครามยังทำให้พื้นที่ทำการเกษตรถูกทำลายไปเป็นจำนวนมาก สัตว์เลี้ยงจิวควายหลายหมื่นตัวล้มตาย และชาวนา หลายแสนคน ในเขตสู้รบในชนบททั่วประเทศได้อพยพหลบหนีไปอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ๆ ที่ปลอดภัยจากการถึงระเบิดและการสู้รบ หรือไม่ก็ซ่อนตัวอยู่ตามถ้ำ ภูเขา ซึ่งไม่สามารถทำการผลิตได้ ในเดือนกุมภาพันธ์ ปี ค.ศ. 1974 ภายหลังข้อตกลงหยุดยิงหนึ่งปีและมีการจัดตั้งรัฐบาลผสมชั่วคราวแห่งชาติ มีผู้อพยพพลัดภัยสงครามถึง 350,000 คน ที่ต้องตั้งถิ่นฐานใหม่ ส่งผลให้การผลิตเข้าไม่สามารถตอบสนองกับความต้องการบริโภคของประชาชนในเมือง และผู้ทำการผลิตมีกำลังการผลิตน้อยลง รัฐบาลต้องสั่งซื้อข้าวจากต่างประเทศถึงร้อยละ 15 ของความต้องการ⁷

⁷ Grant Evans, *Angrarian Change in Communist Laos* (Singapore : ISIS, 1988), p. 9.

กระแสความวอดกัวของข้าราชการชั้นนำฝ่ายขวา ต่อการยึดอำนาจการปกครองทางทหารของฝ่ายขบวนการปะเทดลาว การลดความช่วยเหลือทางการเงินของสหรัฐฯ ต่อรัฐบาลลาวฝ่ายขวา และการล่มสลายของรัฐบาลลาวฝ่ายขวาทั้งหมดนี้ได้ส่งผลให้เศรษฐกิจเสื่อมโทรมลงด้วย ในกลางปี ค.ศ. 1975 ผู้นำลาวฝ่ายขวาที่พ่ายแพ้ในการสู้รบเกือบทั้งหมดทุกสนามรบเสียชีวิตและหมดหวังได้พากันหลบหนีออกนอกประเทศอย่างมาก นอกจากนี้ ยังเกิดปัญหาความขัดแย้งตามชายแดนลาว-ไทย ทำให้การค้าชายแดนลาว-ไทยได้หยุดชะงักลง เกิดการขาดแคลนสินค้าอุปโภคบริโภคอย่างรุนแรงในนครเวียงจันทน์และตามเมืองใหญ่ที่เป็นเขตปกครองเก่าของลาวฝ่ายขวา

เพื่อแก้ไขสถานการณ์อันจำเป็นนี้ ผู้นำพรรคและรัฐบาลลาวต้องเพิ่มความสัมพันธร่วมมือกับประเทศในค่ายสังคมนิยมเปลี่ยนแทนความช่วยเหลือจากประเทศตะวันตก ทำให้ลาวได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือจากประเทศเวียดนาม สหภาพโซเวียต และจีนเป็นต้น ซึ่งเป็นประเทศที่ได้ให้ความร่วมมือ สนับสนุน ช่วยเหลือขบวนการปะเทดลาวในช่วงเวลาต่อสู้เพื่อความเป็นเอกราชของชาติ เช่นตัวอย่าง ภายหลังจากที่ลาวฝ่ายซ้ายประกาศสถาปนาประเทศเป็นประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว-สปป.ลาว. ในวันที่ 2 ธันวาคม ปีค.ศ. 1975 ต่อมาในวันที่ 10 ธันวาคม ปีเดียวกันนั้น เวียดนามได้ส่งเครื่องบินบรรทุกนม น้ำตาล และน้ำมันเชื้อเพลิงไปยังนครเวียงจันทน์หลายเที่ยว ส่วนสหภาพโซเวียตได้ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินและสิ่งอำนวยความสะดวกในการคมนาคมขนส่ง และจีนตกลงจะให้ข้าวสาร 4,000 ตัน และเสนอขายข้าวในราคามิตรภาพให้อีก 6,000 ตัน ขายรถจักรยาน 10,000 คัน รถแทรกเตอร์ 5,00 คัน และส่งผู้เชี่ยวชาญการสร้างทางจากจีนไปทำการสำรวจในการสร้างทางจากหลวงพระบางถึงน้ำบัก ส่วนประเทศตะวันตกเช่น ฝรั่งเศส อังกฤษ ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น ยังคงให้ความช่วยเหลือด้านการเงินรวมประมาณ 3.9 ล้านเหรียญสหรัฐฯ แต่ด้วยการบีบบังคับทางเศรษฐกิจจากไทยด้วยการปิดพรมแดนทำให้อาหารและน้ำมันเชื้อเพลิงที่ลาวต้องสั่งซื้อผ่านทางประเทศไทยต้องหยุดชะงัก สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนลาวเป็นอย่างมาก

เพื่อใช้มาตรการในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่กล่าว ในเดือนมกราคม ปีค.ศ. 1976 รัฐบาลได้ยึดร้านค้าที่ส่งสินค้าจากต่างประเทศ และบังคับให้พ่อค้าต้องขายสินค้าแก่รัฐบาลทั้งหมดในราคาเงินกีบตามอัตราแลกเปลี่ยนของรัฐบาล ยังผลให้พ่อค้าปิดกิจการและเดินทางออกนอกประเทศอีกระลอกหนึ่ง แม้กระทั่งชาวนาในชนบทส่วนมากจะอยู่นอกวงจรของเงินตรา แต่ด้วยมาตรการที่เข้มงวดทางเศรษฐกิจของรัฐบาลในการการแก้ไขปัญหาการค้าในปี ค.ศ.1976 นั้น ส่งผลกระทบต่อชาวนาด้วย กล่าว คือ ในเดือนมกราคม ปี ค.ศ. 1976 รัฐบาลห้ามพ่อค้าซื้อข้าวและสัตว์เลี้ยงจากชาวนาในชนบทและห้ามการค้าระหว่างแขวง โดยรัฐบาลได้ตั้งด่านตรวจค้นสินค้าและหนังสือเดินทาง

ทางของประชาชนทุกคน ทำให้ชาวนาและปราชชนทั่วไปไม่ได้รับความสะดวก ชาวนาจึงยุติการนำสินค้าไปขายในเมือง ทำให้คนที่ดำรงชีวิตในตัวเมืองขาดแคลนข้าวและอาหารต่าง ๆ

ภายหลังจากรัฐบาลได้ยึดร้านค้าและกิจการของเอกชนแล้ว รัฐบาลได้จัดตั้งร้านค้าของรัฐขึ้นมาใหม่ แต่ก็ยังมีจำนวนน้อยมากไม่สามารถบริการได้อย่างทั่วถึง ในปี ค.ศ. 1976 ถึงแม้รัฐบาลจะพยายามจัดตั้งร้านค้าปลีกย่อยขึ้นมาเพิ่มอีก 92 แห่ง และสหกรณ์การค้า 138 แห่งทั่วประเทศ แต่ก็ไม่สามารถตอบสนองกับความต้องการได้ ดังนั้น รัฐบาลไม่มีทางเลือกอื่นใดอีกต่อไปเพื่อแก้ไขปัญหาค้าขาดแคลนในเมือง นอกเหนือจากการเรียกร้องให้ประชาชนพึ่งตนเอง และให้ข้าราชการปลูกผักสวนครัวและเลี้ยงหมู เป็ดไก่ และปลาเพื่อบรรเทาความขาดแคลน แต่การพึ่งตนเองก็ต้องอาศัยระยะเวลากว่าจะได้รับผล ดังนั้น ความอดอยากในเมืองก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวมืองหลบหนีออกนอกประเทศ

มาตรการทางเศรษฐกิจของรัฐบาลที่ดำเนินการยึดกิจการเอกชนนั้น มีเป้าหมายที่สำคัญ คือ เพื่อลดอำนาจเศรษฐกิจของพ่อค้าซึ่งรัฐบาลมองว่าการดำเนินธุรกิจของนายทุนนั้นไม่ยุติธรรม เกิดประทุการณ์ “คนขูดรีดคน” และทั้งเป็นศัตรูต่อระบอบสังคมนิยมอีกด้วย อย่างไรก็ตาม มาตรการดังกล่าวได้ทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจของชาติลดลงด้วย และไม่สามารถสะสมทุนได้ในภาคเกษตรและอุตสาหกรรมสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางสังคมนิยม

ในด้านอุตสาหกรรมเห็นว่า ในปี ค.ศ. 1975 ลาวมีอุตสาหกรรม และการทำเหมืองแร่เล็กน้อยมาก คือ มีเพียงร้อยละ 5 ของผลผลิตมวลรวมประชาชาติและสร้างงานให้แก่ประชาชนลาวไม่ถึง 10,000 คน อุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมเบาผลิตสินค้าแบบง่าย ๆ แต่ก็ต้องอาศัยวัตถุดิบจากต่างประเทศ เมื่อพรรคประชาชนลาวยึดอำนาจและประกาศยึดอุตสาหกรรมที่มีอยู่ไม่มากเป็นของรัฐ แต่รัฐก็ไม่มีเงินตราจะตั้งซื้อวัตถุดิบจากต่างประเทศจำนวนมากให้เพียงพอสำหรับการผลิต ทำให้ผลผลิตตกต่ำลงเหลือเพียงร้อยละ 30 และบางกิจการเหลือเพียงร้อยละ 10-15 ส่งผลให้รายได้ของรัฐบาลลดลงและต้องใช้เงินตราต่างประเทศซื้อวัตถุดิบมาผลิตสินค้าอุปโภค-บริโภคเหล่านี้⁸

ในภาคเกษตร รัฐบาลก็มีรายได้ไม่มากนักจากการส่งออกไม้ซุง กาแฟ และไฟฟ้า ซึ่งรวมกันมีมูลค่าประมาณครึ่งหนึ่งของมูลค่าสินค้านำเข้า ธนาคารโลกได้รายงานว่าลาวได้บริโภคผลผลิตเกือบทั้งหมดไม่มีเงินออม เพราะฉะนั้น สปป.ล. ต้องพึ่งพิงเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ท่าน พูมี วงวิจิต รองนายกรัฐมนตรีของสปป.ล. ได้

⁸ Grant Evans, *Agrarian Change in Communist Laos* pp. 10-11.

กล่าวให้ความหวังต่อประชาชนลาวว่า “ลาวไม่ยากจน ประเทศลาวเปรียบเสมือนคนจนที่นั่งอยู่บนหีบสมบัติ คนลาวรู้จักแต่แบมือขอเงินคนอื่นแต่ไม่รู้จักรวิธีการเปิดหีบ ดังนั้นเป้า หมายของรัฐบาลคือ ช่วย ให้ประชาชนเปิดหีบซึ่งเต็มไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติมากมายและสร้างอุตสาหกรรมที่ทันสมัย”⁹

อย่างไรก็ตามในกระบวนการนี้ ลาวต้องการความช่วยเหลือจากต่างประเทศเป็นอย่างมาก และในขณะเดียวกันรัฐต้องเพิ่มรายได้จากเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ภาคเกษตรเพื่อการพัฒนาประเทศ และสร้างความมั่นคงให้แก่รัฐบาล ฉะนั้น ในเดือนกันยายนปี ค.ศ. 1976 รัฐบาลลาวเริ่มเก็บภาษีสินค้าเกษตรในเขตปลอดปล่อยใหม่ (เขตปกครองเก่าของฝ่ายขวา) วิธีการนี้ ทำให้ชาวนาไม่พอใจ เนื่องจากว่าประชาชนเคยชินกับวิธีการแบบเดิม คือ ในอดีตสหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือแก่รัฐบาลลาวฝ่ายขวาในทุกด้านทำให้รัฐบาลไม่ต้องเก็บภาษีจากชาวนา เพราะงบประมาณแห่งรัฐแถบทั้งสิ้นขึ้นอยู่กับเงินช่วยเหลือของสหรัฐฯ และประเทศตะวันตก ฉะนั้น ชาวนาจึงหลบเลี่ยงการเสียภาษีกันมาก โดยไม่ยอมแจ้งรายได้ที่แท้จริงของตน ชาวนาบางคนได้เผาพืชผลที่มีมากเกินไป และเจ้าหน้าที่รัฐบาลบางคนก็ปฏิเสธที่จะเก็บภาษีชาวนาด้วย แม้รัฐบาลจะอธิบายเหตุผลการเก็บภาษีเพื่อประเทศชาติจะไม่ฟังต่างชาติดีก็ตาม แต่ชาวนาส່วนมากก็ยังไม่ยอมเข้าใจ แม้รัฐบาลจะอาศัยแรงจูงใจด้านชาตินิยมโดยพยายามอธิบายว่า การพึ่งตนเองและการสร้างชาติเข้มแข็งนั้นจะทำให้ชาติเป็นอิสระ และต่างชาติไม่อาจจะชี้นำใด ๆ ได้ แต่ก็ไม่ได้ผลอีกเช่นกัน นอกจากนี้ ความพยายามในการแบ่งเก็บภาษีเป็นประเภทต่าง ๆ ก็ยังทำให้ทั้งเจ้าหน้าที่ที่คอยการศึกและชาวนาเกิดความสับสน ในอดีตรัฐบาล สปป.ล. เก็บภาษีร้อยละ 15 จากชาวนาในเขตปลอดปล่อยเก่าเท่านั้นหมด แต่ในเขตปลอดปล่อยใหม่ หรือในเขตลาวฝ่ายขวาดั้งเดิมต้องการเก็บภาษีแบบวิธีก้าวหน้า (progressive rate) แต่ล้มเหลว ในที่สุดรัฐบาลก็ต้องเก็บภาษีเท่ากันหมดในทุกเขตทั่วประเทศ

นายกรัฐมนตรีไกสอน พมวิหาน อธิบายว่า การทำนาโดยระบบครอบครัวที่ได้ผลผลิตต่ำ และเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเก่าที่ล้าสมัยยังคงขายตัวออกไป การคมนาคมที่ไม่สะดวกโดยเฉพาะในฤดูฝนทำให้ไม่สามารถขนส่งข้าว และอาหารจากบริเวณที่อุดมสมบูรณ์ในภาคใต้สู่บริเวณที่ขาดแคลนทางภาคเหนือได้ นอกจากนี้รัฐวิสาหกิจที่ดั่งขึ้นใหม่ยังอ่อนแอและไม่มีบทบาทในเศรษฐกิจที่ร้ายยังถูกบ่อนทำลายโดยระบบการลงทุนของเอกชนในด้านการค้าโดยมุ่งหวังการเก็งกำไรและกักตุนสินค้าที่ขาดแคลนเนื่องจากการปิดพรมแดนของไทย ดังนั้นถ้ารัฐบาล สปป.ล. สามารถเอาชนะระบบการผลิตของเอกชนและการค้าเอกชนได้เร็วเท่าไรก็ยิ่งดีเท่านั้น¹⁰

⁹ Ibid., p. 10.

¹⁰ Ibid., p. 14.

รัฐบาลลาวได้เริ่มจัดตั้งระบบสหกรณ์ขึ้นในชนบท เพื่อเป็นการทดสอบความพยายามที่จะทำการผลิตแบบนารวมแทนที่การทำนาของเอกชนแบบครัวเรือนกระแฉกกระจาย โดยเริ่มจากปี ค.ศ. 1976 มีชาวนาจำนวนหนึ่งที่สามารถรวมตัวกันเป็นสหกรณ์ในระดับต่ำ 9 ใน 13 แขวงของลาว โดยเฉพาะอยู่ในเขตปลดปล่อยเก่า อย่างไรก็ตาม ชาวนาส່วนใหญ่ยังให้ความสนใจน้อยต่อแรงจูงใจของรัฐด้วยการไม่เก็บภาษีแก่ผู้เข้าร่วมสหกรณ์ เนื่องจากว่าถูกพวกนายทุนและพวก “ปฏิกริยา” ที่ไม่หวังดีต่อการพัฒนาประเทศของรัฐบาลสปป. ได้โฆษณาบิดเบือน บ่อนทำลายความพยายามของรัฐบาลทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม เช่นตัวอย่าง เมื่อรัฐบาลเริ่มดำเนินการสำรวจสำมะโนครัวประชากรและเก็บสถิติต่าง ๆ ของประชาชนเกี่ยวกับจำนวนคนในครอบครัว ทรัพย์สินต่าง ๆ รวมทั้ง ระดับการศึกษา อาชีพ และสัตว์เลี้ยงเหล่านี้เป็นต้น พวกศัตรูก็ใช้เป็นเหตุผลและปล่อยข่าวลือว่ารัฐบาลสำรวจเพื่อจะริบทรัพย์สินเหล่านั้นเป็นของรัฐ ทำให้ประชาชนกลัวและฝังทรัพย์สินที่ตนมียูไว้ใต้ดินหรือแม้แต่โกหกในเรื่องอายุเพราะกลัวจะถูกเกณฑ์ไปเป็นทหาร นี่เป็นปัญหาที่ยุ่งยากในการพัฒนาประเทศไปตามแนวทางสังคมนิยมของลาว ดังนั้นรัฐบาลจำเป็นต้องเอาชนะระบบการผลิตและการค้าของภาคเอกชนให้ได้โดยเร็ว โดยเปลี่ยนวิธีการผลิตและการบริการสู่ระบบสังคมนิยมโดย เร็ว

เนื่องด้วยระบบเกษตรกรรมของลาวแบบเก่า ชาวนาซึ่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านจะทำนาในที่ดินของตนอย่างอิสระด้วยกรรมวิธีแบบดั้งเดิมที่ทำกันมาเป็นเวลาหลายเช่นคนมาแล้ว โดยอาศัยแรงงานคนและสัตว์เป็นหลัก แต่ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ชาวเกษตรกรส่วนใหญ่ในทั่วประเทศ ทำนาเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือนเป็นหลักเท่านั้น ไม่ได้มีความคิดที่จะทำการผลิตให้เป็นสินค้า หรือ มีชาวนาบางส่วน ที่นำผลผลิตที่เกินความต้องการสำหรับการบริโภคในครอบครัวไปขายที่ตลาดในเมือง และทำการแลกเปลี่ยนกับสินค้าประเภทอื่นที่ตนไม่มี ดังนั้น การเกษตรของลาวจึงมีลักษณะยังชีพมากกว่าเพื่อการค้าและการสะสมทุน นอกจากนี้ ชาวนาส່วนมากไม่รู้หนังสือและมีรายได้ต่ำหรือยากจน การสาธารณสุขไม่ดี และอายุโดยเฉลี่ยของประชากรอยู่ในเกณฑ์ต่ำเหมือนประเทศด้อยพัฒนาอื่น ๆ

ดังนั้น ภายหลังกการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง รัฐบาล สปป. ได้พยายามพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตามวิถีทางของประเทศสังคมนิยมทั่วไปด้วยการจัดตั้งระบบนารวม และสหกรณ์ โดยเชื่อมั่นว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการเพิ่มผลผลิต เพราะคิดว่าการจัดตั้งสหกรณ์นารวมขนาดใหญ่จะทำให้รัฐบาลสามารถนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการเพิ่มผลผลิตได้ง่ายกว่าในระบบ

เก่าที่ล้าหลัง และยิ่งเชื่ออีกว่าระบบสหกรณ์การรวมจะทำให้รัฐบาลสามารถควบคุมดูแลวิถีชีวิตของชาวนาที่เข้าร่วมในกระบวนการการรวมได้อย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะประชาชนในเขตปลอดภัยใหม่ (เขตควบคุมของฝ่ายขวา) และจะทำให้เกิดความมั่นคงทางการเมือง ดังนั้นการจัดตั้งระบบการรวมและสหกรณ์การเกษตร และสหกรณ์การค้าจะเป็นประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและทางการเมืองด้วย แต่ประจักษ์ว่าการริเริ่มระบบการรวมก็ต้องล่าช้าออกไปด้วยเหตุผลทางการเมือง และความมั่นคงภายในประเทศ และสถานการณ์ระหว่างประเทศ บวกกับอุปสรรคจากภัยธรรมชาติติดต่อกันถึงสองปีซ้อน อย่างไรก็ตาม รัฐบาลลาวไม่ได้ลดความพยายาม และเริ่มดำเนินระบบการรวมในกลางปี ค.ศ. 1978 แต่น่าเสียดายเมื่อทำไปได้เพียงปีเดียวก็ต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย และรัฐบาลต้องระงับโครงการทำนารวมในปีต่อมา

อุปสรรคสำคัญสำหรับการทำนารวม ได้แก่การขาดความรู้ความเข้าใจของชาวนาและเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับระบบการรวม ตลอดจนการโฆษณาของบ่อนทำลายของกลุ่มชนวนการที่ไม่หวังดีต่อระบอบสังคมนิยมโดยเฉพาะกลุ่มฝ่ายขวาเก่าที่ยังหลงเหลืออยู่ พวกต่อต้าน หรือ พวกปฏิกริยานี้ ได้พยายามโฆษณาบิดเบือนเจตจำนงของการทำนารวมของรัฐบาล สปป.ล. ส่งผลให้ชาวนาส่วนใหญ่เกิดความเข้าใจผิดและไม่เข้าร่วมโครงการ¹¹ หรือ เข้าร่วมโครงการก็เพราะไม่มีทางเลือก หรือ เพราะความหวาดกลัวต่ออำนาจรัฐแทนที่จะร่วมมือด้วยความสมัครใจ ดังนั้นผลผลิตที่ได้จากการทำนารวมจึงตกต่ำ แทนที่จะได้เพิ่มขึ้นตามคำความที่ดั่งไว้ ในขณะที่รัฐบาลยังอ่อนแอไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะบังคับให้ชาวนาทั้งหมดเข้าสู่ระบบการรวม เพราะถ้ามีการบังคับด้วยกำลังจะทำให้ชาวนาหลบหนีออกนอกประเทศมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นผลร้ายต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การปกครอง และความมั่นคงของประเทศได้ ดังนั้น รัฐบาลจึงต้องตัดสินใจระงับโครงการทำนารวม ภายหลังจากทดลองได้เพียงปีเดียว

ในขณะเดียวกัน สถานการณ์ระหว่างประเทศ ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญหนึ่งทำให้ผู้นำลาวต้องระงับระบบการรวมอย่างรวดเร็วเพื่อรักษาความมั่นคงของประเทศเป็นลำดับแรก กล่าว คือ ความขัดแย้งจนกลายเป็นสงครามระหว่างกัมพูชาและเวียดนามในปลายปี ค.ศ. 1978 และตามด้วยสงครามระหว่างจีนและเวียดนามที่มีความขัดแย้งกันในปัญหา กัมพูชา ในปี ค.ศ. 1979 ส่งผลให้ผู้นำ สปป.ล. ต้องเพิ่มความระมัดระวังในการรักษาความมั่นคงภายในประเทศ และระงับโครงการทำนารวมที่สร้างควมไม่พอใจแก่ชาวนาในประเทศไว้ก่อน และรองนกว่าจะมีโอกาสสำหรับการปฏิรูประบบเศรษฐกิจต่อไปในอนาคต

¹¹ ดูรายละเอียดใน Asia 1979 Yearbook, pp. 226, 230; Asia 1980 Yearbook, pp. 222-223.

ขบวนการปฏิรูปเศรษฐกิจสู่ระบบสหกรณ์นำรวมและความล้มเหลว

เมื่อพรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้อำนาจการปกครองในเดือนกันยายน 1975 รัฐบาล สปป ล. ได้แสดงความปรารถนาว่าชาวนาจะเริ่มใช้ระบบนำรวมโดยเริ่มจากการทดลองก่อน ทั้งนี้โดยให้เหตุผลว่าระบบนำรวมจะก่อให้เกิดความร่วมมือ และช่วยพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น รัฐบาล สปปล. จึงได้ชักชวนให้ชาวนาร่วมกันตั้งกลุ่มรวมแรงสามัคคีและกลุ่มรวมแรงแลกเปลี่ยนแรงงาน การจัดตั้งกลุ่มทั้งสองนี้เพื่อสร้างกาละโองาสีให้ชาวนาแลกเปลี่ยนแรงงานกันและรู้จักมักคุ้นกันทุกหมู่เหล่า โดยผ่านการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะทำให้ทุกคนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในหมู่ประชาชนทุกกลุ่มเชื้อชาติ

นโยบายการทำงานนำรวมของรัฐบาล สปปล. คือ เน้นการชักจูงและการก่อตั้งนำรวมทดลอง โดยเริ่มจากการรวมตัวในระดับต่ำ เช่น กลุ่มรวมแรงสามัคคี และกลุ่มแลกเปลี่ยนแรงงาน เมื่อได้ผลดีก็จะรวมตัวกันในระดับสูงเป็นสหกรณ์ แต่รัฐบาลลาว ไม่ได้ระบุระยะเวลาที่ชัดเจนสำหรับการตั้ง นี้ก็แสดงให้เห็นความไม่เร่งรีบและไม่ใช้กำลังบีบบังคับ¹²

ตลอดปี ค.ศ. 1976 ซึ่งเป็นปีแรกภายหลังจากการยึดอำนาจ รัฐบาลยังไม่ได้ให้ความสนใจต่อการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรเพื่อการผลิตแบบรวมหมู่ เนื่องจากว่าในระยะแรกนี้ยังเป็นช่วงปรับปรุงกองจักรทางการเมืองอยู่ ซึ่งเป็นเรื่องเร่งด่วนและมีความจำเป็นในการควบคุมอำนาจบริหารให้มั่นคงก่อนที่จะปฏิรูปเศรษฐกิจ ฉะนั้น รัฐบาลจึงไม่สามารถปฏิรูประบบเกษตรในชนบทได้อย่างรวดเร็วในปีแรก

อย่างไรก็ตามการปฏิรูปเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญและต้องมีการวางแผนการปฏิรูปอย่างเป็นระบบโดยเริ่มจากการยกระดับการศึกษา และการปลูกฝังอุดมการณ์สังคมนิยมแก่ประชาชนเพื่อสร้างคนลาวให้มีจิตใจเป็นคนสังคมนิยมและยึดมั่นต่ออุดมการณ์ปฏิวัติ จากนั้น รัฐบาลจึงจะคาดหวังให้เกิดการปฏิรูปเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศได้ ท่าน ไกสอน พมวิหาน กล่าวว่า “การสร้างระบอบสังคมนิยมไม่เพียงแต่มุ่งสร้างความสัมพันธ์ทางกำลังการผลิตใหม่เท่านั้น แต่ยังต้องสร้าง... คนสังคมนิยมแบบใหม่ด้วย”¹³ นอกจากนี้ ท่าน ไกสอน พมวิหาน ยังเน้นอีกว่า เป้าหมายของรัฐบาลใหม่ยังรวมถึงการกำจัดแนวคิดท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยม โดยกล่าวว่า “เราต้องทำให้ทุกคนมีทัศนคติว่าแต่ละท้องถิ่นทำเพื่อชาติและชาติทำเพื่อท้องถิ่น” โดยประชาชนในชาติทุกหมู่

¹² Grant Evans, *Lao Peasants Under Socialism* (New Haven: Yale University Press, 1990), pp. 44-48.

¹³ Grant Evans, *Agrarian Change in Communist Laos*, p. 16.

เหล่านี้ต้องร่วมมือสามัคคีกันจึงจะบรรลุเป้าหมายของการปฏิวัติสู่สังคมนิยมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือระหว่างคนงานและเกษตรกร¹⁴

ดังนั้น ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง พรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้กำหนดภารกิจหลักของพรรคฯ เพื่อก้าวสู่ประเทศสังคมนิยม ในช่วงแรกต้องดำเนิน 3 การปฏิวัติ คือ การปฏิวัติในความสัมพันธ์ทางการผลิต การปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและการปฏิวัติทางด้านแนวคิดและวัฒนธรรม ในนี้การปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นจุดแข็งที่สำคัญ เนื่องจากว่าเป็นการส่งเสริมกำลังการผลิตที่ทันสมัยเพื่อก่อสร้างรากฐานวัตถุเทคนิคก้าวสู่ระบอบสังคมนิยม¹⁵

ท่าน ไกสอน พมวิหาร มองว่า “ในภาคเกษตร ในปัจจุบันและในอนาคตสองสามปีข้างหน้า การปฏิวัติจะก่อให้เกิดการทำนาแบบใหม่ โดยการส่งเสริมหน่วยผลิตและหน่วยแลกเปลี่ยนแรงงาน ภายใต้รูปแบบการจัดองค์กรแบบนี้ ชาวนาสามารถรักษาสิทธิการถือครองที่ดิน สัตว์เลี้ยง เครื่องมือ เกษตร และผลผลิตการเกษตรได้ แต่อย่างไรก็ตามในระบบใหม่ ลักษณะการทำเกษตรโดยอิสระจะต้องเปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงการผลิตจะเกิดขึ้นในสองลักษณะคือ ความสัมพันธ์ระหว่างชาวนาคือด้วยกันและความสัมพันธ์ระหว่างชาวนาและรัฐ”¹⁶

ในความสัมพันธ์ระหว่างชาวนาคือด้วยกัน ท่าน ไกสอน กล่าวว่าชาวนาจะต้องขยาย และเพิ่มทุนวัฒนธรรมของการร่วมแรงร่วมใจและจัดตั้งหน่วยแลกเปลี่ยนแรงงานสำหรับฤดูกาล พวกเขาควรจัดตั้งระบบ “การจัดการร่วมกัน” เพื่อจะได้ “ให้หิบบิ่วมกัน” และ “ใช้แรงงานร่วมกัน” และขยายโครงการชลประทานขนาดเล็ก ๆ ให้ใหญ่ขึ้น แต่ในการดำเนินการดังกล่าว ท่าน ไกสอน ไม่ได้พูดถึงการใช้อำนาจบังคับให้มีการก่อตั้งระบบนารวม เนื่องจากท่านมีนโยบายว่าให้ชาวนาค่อยทำค่อยขยายตัวออกไปอย่างช้า ๆ จากการร่วมมือในระดับต่ำไปสู่การร่วมมือในระดับสูงขึ้นโดยใช้ระยะเวลาสองสามปี นอกจากนี้ ท่านยังไม่สนับสนุนให้จัดตั้งสหกรณ์ที่มีขนาดใหญ่เกินไป เพราะจะทำให้การบริหารงานยากลำบากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม พรรคและรัฐบาลต้องจัดตั้งระบบสหกรณ์ และระบบนารวมเพื่อให้ระบบการผลิตการเกษตรมีลักษณะเป็นแบบสหกรณ์สังคมนิยม

¹⁴ Ibid., p. 16.

¹⁵ ไกสอน พมวิหาร นิตยสารเลือกเฟ้น (2), เกี่ยวกับกานสร้างเศรษฐกิจในสมัยปฏิวัติผ่านก้าวขึ้นสังคมนิยม, (เวียงจันทน์ : สำนักพิมพ์จันทรา สปปล, 1987), หน้า 239.

¹⁶ Grant Evans, *Agrarian Change in Communist Laos*, p. 17.

เมื่อเงื่อนไขอำนวย ระบบสหกรณ์สังคมนิยมหมายถึงระบบการผลิตขนาดใหญ่ที่มีการใช้เครื่องมือการผลิตร่วมกัน

ตั้งแต่ต้นปี ค.ศ. 1977 เป็นต้นมา รัฐบาล สปป.ลาว ได้เตรียมการอย่างช้า ๆ แบบค่อยเป็นค่อยไปและมั่นคงสำหรับการพัฒนาระบบสังคมนิยม แต่รัฐบาลยังไม่สามารถควบคุมชนบทได้อย่างทั่วถึง การบริหารงานของสมาชิกพรรคและรัฐบาลมีขอบเขตจำกัดและความสามารถในการควบคุมเศรษฐกิจยังประปราย รัฐบาลจึงต้องรอคอยให้สภาพเศรษฐกิจทรุดต่ำจนถึงขีดสุด และองค์กรของรัฐมีความพร้อมจึงจะเริ่มปฏิบัติแผนการอย่างเต็มที่ แต่เป็นที่หน้าเสียดายว่าโอกาสนั้นมาไม่ถึง เพราะเหตุการณ์ระหว่างประเทศ และภายในประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วแบบไม่คาดฝัน ส่งผลให้รัฐบาล สปป.ลาว ไม่มีความมั่นคงและจำเป็นต้องหาทางป้องกัน

สภาพการณ์ภายในประเทศ เห็นว่าในช่วงกลางปีค.ศ. 1977 ลาวได้ประสบปัญหาภัยแล้งอย่างรุนแรง ในทั่วประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่เขตนครหลวงเวียงจันทน์และในเขตภาคใต้ของลาว คือ มีปริมาณฝนตกลงมากถึงร้อยละ 50 และ 75 ตามลำดับ ได้ส่งผลกระทบต่อการเก็บเกี่ยวพืชผลในเดือนกันยายนในเขตภาคกลางได้เพียงร้อยละ 40 ของปีที่ผ่านมา และในภาคใต้เก็บเกี่ยวได้เพียงร้อยละ 95 ทำให้เกิดภาวะขาดแคลนข้าวกินถึง 367,500 ตัน¹⁷

ภาวะภัยแล้งจากธรรมชาติทำให้ความหวังของรัฐบาล สปป.ลาว ที่มุ่งมั่นที่จะปลูกข้าวให้เพียงพอสำหรับการบริโภคภายในประเทศต้องล้มเหลว เหตุการณ์ทางธรรมชาติที่ไม่คาดฝันนี้ ทำให้ชาวนาที่ด้อยการศึกษาและพวกกลุ่มคนที่ไม่หวังดีต่อรัฐบาล สปป.ลาว ได้โทษว่าเป็นผลลัพธ์จากนโยบายของรัฐบาลที่ห้ามประชาชนลาวจัดประเพณีการทำบุญบั้งไฟ ที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมานานับร้อย ๆ ปี จึงทำให้พระยาแทนหรือเทพเจ้าแห่งท้องฟ้าโกรธและไม่ให้ผลตกตามฤดูกาล แต่ในความเป็นจริงรัฐบาลออกนโยบายดังกล่าว เพื่อลดล้างความเชื่อในผีและเทวดาฟ้าแดนแบบเก่าและต้องการสร้างคนลาวที่มีความคิดแบบใหม่ที่เชื่อในหลักการทางวิทยาศาสตร์ และต้องการลดความฟุ่มเฟือยในการทำบุญของคนลาวลงเพื่อออมเงินไว้พัฒนาเศรษฐกิจ และประหยัดเวลาทำบุญเอาไว้ไปทำงานแทน อย่างไรก็ตาม เพื่อป้องกันมิให้ประชาชนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อรัฐบาลซึ่งจะนำไปสู่ความไม่มั่นคงภายในชาติ รัฐบาล สปป.ลาว จำต้องตัดสินใจอนุญาตให้มีการทำบุญบั้งไฟในปีต่อไป และสืบเนื่องมาทำทุกวันนี้ ได้แสดงให้เห็นว่าความพยายามของรัฐบาลใหม่ในอันที่จะสร้างวัฒนธรรมใหม่ ตามแนวทางสังคมนิยมให้สอดคล้องกับประเพณีความเชื่อของประชาชนลาวโดยทั่วไป

¹⁷ "Laos", FEER, Asia Yearbook 1978, p. 224.

จากความแห้งแล้ง ทำให้รัฐบาล สปป.ลาว เห็นความจำเป็นในการพัฒนาเกษตรมากขึ้นโดยสนับสนุนและการส่งเสริมขยายความร่วมมือและความสามัคคีในการช่วยเหลือกันและกันในหน่วยแลกเปลี่ยนแรงงาน และส่งเสริมขบวนการปฏิรูปของประชาชน เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมแรงในหมู่ประชาชนและชาวนาเพิ่มขึ้น โดยรัฐบาลออกคำสั่งให้หน่วยงานของรัฐทั้งหมดเร่งรัดการสนับสนุนการทำงานแบบรวมหมู่ของชาวนาตามแนวทางของพรรคได้วางไว้ แต่พรรคและรัฐบาลยังคงเน้นการสมัครใจ และวิธีการค่อยเป็นค่อยไปในการจัดตั้งหน่วยแลกเปลี่ยนแรงงานโดยอธิบายว่าเป็นหน่วยงานที่จะทำให้ชาวนามีความคุ้นเคยกับองค์กรแรงงานและการจัดการแรงงาน และทั้งเป็นหลักการแบ่งงานกันทำด้วย

เป้าหมายของรัฐบาลในปี ค.ศ. 1977 คือ การปลูกข้าวและสร้างถนนสำหรับการขนส่งข้าวและอาหารไปยังส่วนต่าง ๆ ของประเทศ โดยเฉพาะจากเขตที่อุดมสมบูรณ์ไปสู่เขตที่ภูคอยที่ไม่อุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ รัฐบาลยังผ่อนผันและอนุญาตให้พ่อค้าคนกลางซื้อขายข้าวได้เพราะว่ารัฐบาลไม่สามารถตั้งสหกรณ์การค้าขึ้นมารับซื้อข้าวจากชาวนาได้อย่างเพียงพอ แต่รัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาคาความยากลำบากต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ ทางนี้ก็เพื่อปกป้องมากผลของการปฏิวัติ ก็คืออุดมการณ์ก้าวสู่สังคมนิยม โดยเรียกร้องให้ประชาชนทำตามนโยบายของพรรคและปลุกระดมแนวคิดชาตินิยม คือ ให้คนลาวมี “ความรักชาติ รักความสามัคคี มีความร่วมมือช่วยเหลือกันและกัน รู้ประหยัด และต้องทำงานหนักเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาประเทศ”

อย่างไรก็ตาม ในกลางปี ค.ศ. 1977 สถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศกลับแย่ลงกว่าในช่วงต้นปีเสียอีก คือ การผลิตข้าวได้ลดลงจากปีค.ศ. 1976 ถึง 3 เท่า ค่าของเงินกีบก็ลดลงจาก 200 กีบ/เหรียญสหรัฐ¹⁸ ในเดือนมิถุนายนปี ค.ศ. 1976 เป็น 2,000 กีบ/เหรียญสหรัฐ¹⁸ ในปลายปี ค.ศ. 1977¹⁸ แต่ด้วยนโยบายการต่างประเทศที่นุ่มนวลของลาว ทำให้ลาวนอกจากได้รับความช่วยเหลือจากประเทศสังคมนิยมแล้ว ลาวยังได้รับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากประเทศตะวันตกอีกด้วย เช่น ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย สวีเดน เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส และที่สำคัญลาว ยังได้รับเงินช่วยเหลือจากธนาคารโลกเป็นมูลค่าสูงถึง 11 ล้านดอลลาร์¹⁹ ในนั้น 7 ล้านดอลลาร์¹⁹ เป็นเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำจากหน่วยงานกองทุนระหว่างประเทศ¹⁹ ฉะนั้น ถึงแม้ว่าความช่วยเหลือทั้งหมดที่ สปป.ลาว ได้รับจาก

¹⁸ Mac Alister Brown and Josyop J. Zasaloff, “Laos 1977: The Realities of Independent,” Asian Survey (February 1978), p. 165.

¹⁹ Nayan Chanda, “Laos Gears UP For Rural Progress,” FEER (8 April 1977), p. 126.

ต่างประเทศไม่เพียงพอต่อความต้องการและไม่อาจบรรเทาความขาดแคลนในเรื่องของการบริโภค และอุปโภคภายในประเทศได้ทั้งหมด แต่ก็สามารถแก้ไขได้ในระดับหนึ่ง

จากนั้น ในวันที่ 2 มีนาคมปี ค.ศ. 1978 นายกรัฐมนตรี โกสอน พมวิหาน ได้ประกาศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ 3 ปี ฉบับแรกของลาว คือ จากปี ค.ศ. 1978-1980 การกำหนดแผน 3 ปีนี้เพื่อ เป็นการทดลองและเตรียมความพร้อมสำหรับปี ค.ศ. 1981 ให้เป็นจุดเริ่มต้นของการวางแผนพัฒนา 5 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาของประเทศสังคมนิยมอื่น ๆ ฉะนั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจ 3 ปี ฉบับนี้จึงถือว่าเป็นก้าวที่สำคัญในการต่อสู้ระหว่างลัทธิสังคมนิยมและทุนนิยม ซึ่งเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมลาว ในความพยายามของรัฐบาล สปป.ล. ในอันที่จะสร้างแนวทางการผลิตแบบสังคมนิยมขนาดใหญ่ได้²⁰

เป้าหมายที่สำคัญของแผนพัฒนา 3 ปี ฉบับนี้ มี 2 ประการ คือ การพึ่งตนเองในด้านอาหาร และการพัฒนาด้านการเกษตรและป่าไม้เพื่อการค้าและการสะสมทุน ในแผนพัฒนาดังกล่าวไม่ได้มีการระบุขั้นตอนการทำงานและระยะเวลาการปฏิบัติงานเอาไว้ แต่ได้มีการย้ำถึงการตั้งระบบสหกรณ์เพื่อเป็นการทดลองก้าวอย่างอย่าง ช้า ๆ ค่อยเป็นค่อยไปสู่ความสัมพันธ์ทางสังคมการผลิต²¹

ในทำนองเดียวกัน นายกรัฐมนตรี โกสอน พมวิหาน ได้ย้ำว่า พรรคและรัฐบาลต้องใช้การพัฒนาการเกษตรและป่าไม้เป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคต ดังนั้นลาวจึงต้องเปลี่ยนแปลงสังคมในชนบทอย่างใหญ่หลวง โดยพัฒนากำลังการผลิตและปรับปรุงชนบท ทั้งทางการเมือง วัฒนธรรม การป้องกันชาติ และการรักษาความสงบสุขภายในประเทศ ฉะนั้น เพื่อจะบรรลุได้เป้าหมายที่กล่าวนี้ ต้องปรับเปลี่ยนระบบการผลิตจากการผลิตแบบครอบครัวสู่ระบบการผลิตแบบร่วมหมู่ของสหกรณ์ หรือระบบนารวม

นอกจากสภาพการณ์ภายในที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ตามที่กล่าวมาแล้วนั้น ลาวยังได้รับผลกระทบจากสภาพการณ์นอกประเทศอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความขัดแย้งระหว่างจีนกับเวียดนามในกรณีกัมพูชา ซึ่งทั้งสองประเทศนี้ล้วนแต่เคยให้การสนับสนุนและความช่วยเหลือแก่ประเทศลาวมาโดยตลอดไม่ว่าจะเป็นช่วงต่อสู้เพื่อกอบกู้เอกราช ก็คือช่วงแห่งการปกป้องรักษาและพัฒนาประเทศหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แต่พอเมื่อสภาพความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับจีนในปัญหากัมพูชาไม่สามารถตกลงกันได้ จนนำไปสู่สงครามระหว่าง

²⁰ Grant Evans, *Agrarian Change in Communist Laos*, p. 26.

²¹ *Ibid.*, p. 27.

จีนและ เวียดนามในปี ค.ศ. 1978 ยังผลให้ผู้นำ สปป.ล. ต้องเพิ่มความระมัดระวังต่อผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากความขัดแย้งดังกล่าว โดยพิจารณาว่า ระบบสหกรณ์ารวมจะไม่เป็นเพียงเครื่องมือสำหรับบรรลุความมั่นคงทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังมีความสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางการเมืองอีกด้วย ซึ่ง ท่าน ไกสอน ได้กล่าวไว้ว่า “ในการประสานกันของการป้องกันชาติและการรักษาสันติภาพของรัฐบาล จำเป็นต้องมีระบบการบริหารที่เข้มแข็งในระดับท้องถิ่น โดยการจัดกระบวนการทางการผลิตทางเศรษฐกิจตามครรลองของระบบสหกรณ์ารวม”²² ดังนั้น ความเชื่อมโยงระหว่างปัญหาระหว่างประเทศและปัญหาภายในประเทศ เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการตัดสินใจของผู้นำลาวในการจัดตั้งสหกรณ์ารวมในลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเวียดนามมีอิทธิพลสูงต่อการกำหนดนโยบายของผู้นำลาว เนื่องจากว่าสองประเทศนี้ นอกจากมีพื้นที่ของประเทศที่ติดต่อกันหลายกว่าพันกิโลเมตรแล้ว ลาวและเวียดนามยังมีสายสัมพันธ์พิเศษมาแต่สมัยต่อสู้กู้ชาติด้านผู้รุกรานด้วยกัน

ในต้นปี ค.ศ. 1978 เวียดนามประสบปัญหาผลแล้งเช่นเดียวกับลาว การเก็บเกี่ยวการเกษตรไม่ได้ผลทั้งประเทศ ในขณะที่เศรษฐกิจในภาคใต้ย่ำแย่ลง เพราะเวียดนามได้ดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจตามระบบสังคมนิยมแบบแข็งคัด และการถอนความช่วยเหลือของต่างประเทศทั้งหมดนี้ ได้ก่อความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจภาคใต้เวียดนามอย่างมาก เช่น ในเดือนมีนาคม เวียดนามได้ยึดทรัพย์สินของนักธุรกิจเอกชนที่เป็นชาวจีนในเวียดนามใต้ ทำให้ชาวจีนและชาวเวียดนามที่ร่ำรวย ก็พากันหลบหนีออกนอกประเทศทางเรืออย่างเป็นทางการเป็นกระบวน จนก่อให้เกิดประจุกการที่เรียกว่า “มนุษย์เรือ” (boat people) ประจุกการที่กล่าวนี้ สร้างความไม่พอใจต่อรัฐบาลจีนที่ปักกิ่ง และกล่าวหาเวียดนามว่า “กดขี่ชาวจีน” ส่งผลให้ในกลางปี 1978 จีนได้ตัดความช่วยเหลือแก่เวียดนามทั้งหมด ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเวียดนามเสื่อมทรามลงอย่างรวดเร็ว เวียดนามจึงตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มเศรษฐกิจโคมิคอนของสหภาพโซเวียต และได้ประนามจีนว่าเป็นภัยคุกคามที่สำคัญของเวียดนาม

ภายหลังการแก้ไขปัญหาเรื่องเศรษฐกิจในเวียดนามใต้ของรัฐบาลเวียดนาม โดยได้มีการจัดตั้งระบบารวมในต้นปี ค.ศ. 1978 และดำเนินการยึดทรัพย์สินจากนักธุรกิจของเอกชน ส่งผลให้ผู้นำลาวก็ได้รับแนวความคิดจากการทำารวมชัดเจนมากขึ้น จึงตัดสินใจจัดตั้งระบบารวมใน

²² สรชัย ศิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว, (กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2548), หน้า 144.

ลาวขึ้นในเวลาสองเดือนต่อมา ซึ่ง ท่าน ไกสอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรีของสปป.ลาวได้เริ่มพูดถึงผลดีของการทำนารวม โดยให้เหตุผลว่า “การระดมคนนับหมื่นสามารถเอาชนะอุปสรรคความแห้งแล้งโดยการขุดคลองส่งน้ำสู่เขตที่แห้งแล้งได้ ถ้าปลูกระดมคนทั้งพรรค ทั้งกองทัพ ทั้งประเทศย่อมเอาชนะการผลิตในปีค.ศ. 1978 ได้”²³

ภายหลังจากท่าน ไกสอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรีได้เดินทางไปตรวจการผลิตและเยี่ยมชมเยือนประชาชนในแขวงจำปาสักและแขวงสาระวันทางภาคใต้ของลาว จากนั้น รัฐบาลลาว ก็ได้ประกาศจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรขึ้นในทั่วประเทศ เพื่อเปลี่ยนระบบความสัมพันธ์ทางการผลิตจากระบบครัวเรือนสู่ระบบสหกรณ์ารวม เพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และทั้งเป็นการปฏิวัติอุตสาหกรรมของประเทศตามแบบสังคมนิยม โดยพรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้อธิบายว่าระบบสหกรณ์จะสร้างความเข้มแข็งให้แก่การนำพาของพรรคในชนบท

ในวันที่ 15 พฤษภาคม รัฐบาลได้แจกจ่ายเอกสารคู่มือการจัดตั้งระบบสหกรณ์ให้แก่อำนาจการปกครองชั้นท้อง ถิ่นทั่วประเทศ เนื้อในเอกสารระบุว่า ระบบสหกรณ์เป็นวิธีการผลิตทางเกษตรที่ทันสมัยที่สุด และเป็นการ “กระโดดข้ามระบบทุนนิยม” นอกนี้ สหกรณ์ยังเป็นรากฐานสำหรับ “การรวมกำลังชาวนา” เพื่อสิทธิในการ “เป็นเจ้าของตนเอง” หรือ เป็นผู้เข้าร่วมกัน แต่ในเอกสารได้ระบุให้ชาวนาเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสหกรณ์ด้วยความสมัครใจโดยไม่มีการบังคับใด ๆ ทางนี้ก็เพื่อช่วยกันบริหารงานอย่างเป็นประชาธิปไตย ส่วนขนาดของหน่วยสหกรณ์นั้น จะขึ้นกับขนาดของหมู่บ้าน ภายหลังก่อรวมงานได้ระยะหนึ่งแล้วถ้ามีสมาชิกคนใดไม่ชอบก็สามารถถอนตัวออกได้ เมื่อชาวนาเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสหกรณ์ ชาวนาเพียงแต่ประกอบส่วนที่ดินและเครื่องมือทำการผลิตแก่สหกรณ์เพื่อใช้สอย ส่วนทรัพย์สินอื่น ๆ ยังคงครอบครองเป็นทรัพย์สินส่วนตัวได้ แต่สหกรณ์มีสิทธิที่จะเอามาใช้ได้ถ้าหากจำเป็น²⁴ เห็นว่าเอกสารฉบับนี้ เป็นเอกสารที่มีเนื้อหาละเอียดชัดเจนพอสมควร แต่สำหรับชาวนาส่วนมากที่ด้อยการศึกษาและขาดความรู้ความเข้าใจในแนวคิดการทำการเกษตรกรรมสมัยใหม่แล้ว เห็นว่าชาวนาส่วนใหญ่ยังคงไม่เข้าใจทั้งแนวคิดและวิธีการปฏิบัติงานของสหกรณ์ เพราะฉะนั้น รัฐบาลจึงต้องอาศัยสมาชิกพรรคและเจ้าหน้าที่รัฐบาลเป็นผู้แนะนำและควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด

ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1978 หนังสือพิมพ์ข่าวสารประเทศลาวรายงานผลการจัดตั้งสหกรณ์ว่ามีกว่า 300 แห่งทั่วประเทศ แต่กว่าร้อยละ 95 อยู่ในแขวงหลักคือ แขวงจำปาสัก ใน

²³ เฟ็งฮ้าง, หน้า 145.

²⁴ Evans, *Agrarian Change in Communist Laos*, p. 30.

ภาคใต้ 180 แห่ง และ 110 แห่งในแขวงเชียงขวางในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออีก 12 แห่งกระจายอยู่ในอีก 8 แขวงเช่น แขวงสาระสัน อัดตะปือ คำม่วน เวียงจันทน์ ไชยะบุรี หลวงพระบาง หัวพัน และอุมไซ ต่อมา ในเดือนสิงหาคม ปีเดียวกัน ท่าน ไกสอน พมวิหาน ได้กล่าวว่ามีสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นทั้งหมดทั่วประเทศ กว่า 700 แห่งและโครงการกำลังดำเนินไปด้วยดี ทำให้ลาวมีระบบเศรษฐกิจแบ่งออกเป็น 2 ระบบคือ ระบบเศรษฐกิจของส่วนกลาง และระบบเศรษฐกิจท้องถิ่น²⁵

แต่เป็นน่าเสียดายว่า เหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันได้เกิดขึ้น คือ ลาวต้องประสบกับปัญหาภัยธรรมชาติซ้ำเติมสองปีติดต่อกันอีก ในปลายเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1978 ได้เกิดน้ำท่วมขนาดใหญ่ในภาคตะวันตกและภาคใต้ของลาว โดยเฉพาะพื้นที่ของแขวงจำปาสักถูกน้ำท่วมร้อยละ 90 และเมืองต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่บนสองข้างแม่น้ำโขงถูกน้ำท่วมเสียหายร้อยละ 50 แต่รัฐบาลไม่สามารถจัดส่งข้าวและอาหารจากภาคเหนือและภาคกลางไปช่วยภาคใต้ได้ เนื่องจากถนนสายต่าง ๆ ที่มีอยู่เพียงเล็กน้อยถูกตัดขาด องค์การสหประชาชาติได้แจ้งว่าลาวต้องการความช่วยเหลือข้าวสูงถึง 125,000 ตัน เพื่อป้องกันมิให้ประชาชนครึ่งประเทศอดอยาก แต่ปรากฏว่าประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศตะวันตกไม่ได้มีปฏิกิริยาแสดงความกระตือรือร้นในการหยิบยื่นความช่วยเหลือแก่ สปป.ลาวมากนัก แม้กระทั่งเวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศที่ให้ความช่วยเหลือแก่ลาวรายสำคัญก็ไม่อาจสามารถที่จะช่วยลาวได้ เนื่องจากว่าเวียดนามเองก็ได้ประสบปัญหาภัยแห้งแล้งและอุทกภัยตลอดระยะเวลา นับตั้งแต่ปีค.ศ. 1975 เป็นต้นมา และในปลายปีค.ศ.1978 เวียดนามประสบกับพายุลมมรสุมอย่างรุนแรง ทำให้เกิดน้ำท่วมร้ายแรงที่สุดในรอบ 60 ปี นอกจากนี้ ยังเกิดความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างเวียดนามกับจีน และปัญหาระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา²⁶ ทำให้เวียดนามต้องแก้ไขปัญหาภายในของตนเสียก่อน

ดังนั้น รัฐบาลลาวจึงเรียกร้องให้ประชาชนในบริเวณที่ไม่ถูกน้ำท่วมช่วยเหลือผู้ที่ถูกน้ำท่วมโดยบริจาคข้าวครอบครัวละ 2 กิโลกรัม และแนะนำให้ประชาชนที่ถูกน้ำท่วมบริโภคข้าวโพคและหัวเผือกหัวมันแทนข้าว เพื่อจะสามารถช่วยตัวเองได้ในยามคับขันและขอให้ประชาชนลาวในทุกภูมิภาคร่วมแรงร่วมใจช่วยกันและกัน

ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1978 เมื่อเกิดอุทกภัยในลาวอย่างหนัก ทำให้ข้าวถูกน้ำท่วมเสียหายถึง 125,000 ตัน ส่งผลให้ชาวนาลาวจำนวนมากเริ่มมีความรู้สึกไม่มั่นใจต่อระบบสหกรณ์ารวมที่

²⁵ FEER, Asia Yearbook 1979, p. 228.

²⁶ Phillippe Devillers, "Vietnam in Battle," Current History Vol. 77 No. 452 (December 1979), pp.

หากตั้งขึ้นมาใหม่นั้น ประสบกับปัญหาภัยธรรมชาติถึงสองปีซ้อน และเกิดคำถามขึ้นมาว่า ถ้าการผลิตตามแนวทางใหม่นี้ประสบปัญหาไม่ได้รับผลดีในปีที่สามแล้วจะอย่างไร เพราะการทดลองระบบสหกรณ์เป็นเรื่องที่มีความเสี่ยงสูงเนื่องด้วยความไม่คุ้นเคยของชาวลาเวอ ดังนั้น ชาวลาเวอส่วนใหญ่จึงคิดว่าควรจะใช้วิธีการทำนาแบบเดิมในระบบครอบครัวจะรับประกันกว่า ฉะนั้น เพื่อรับประกันความสงบสุขทางการเมืองภายในประเทศ และรับประกันการผลิตอาหารให้เพียงพอกับความต้องการตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ พรรคประชาชนปฏิวัติลาว จึงประกาศยกเลิกระบบการทำสหกรณ์รวม ในวันที่ 14 กรกฎาคม ปีค.ศ. 1979 ภายหลังจากที่ทำมาได้เพียงปีเดียวเท่านั้น

ความล้มเหลวนี้ ทำให้เห็นนโยบาย “สามปฏิวัติ” ที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นของรัฐบาลลาวไม่บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เนื่องจากในบรรดาเป้าหมายของสามปฏิวัติ อันประกอบด้วย การปฏิวัติในวิธีการผลิต การปฏิวัติในทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการปฏิวัติในทางแนวคิดและวัฒนธรรมนั้น การปฏิวัติในวิธีการผลิตเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของสองประการหลัง ฉะนั้น เมื่อระบบสหกรณ์รวมไม่ประสบผลสำเร็จก็เท่ากับว่ารัฐบาลลาวไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์การผลิตจากระบบเก่าสู่ระบบการผลิตใหม่ ที่ทันสมัยตามระบบการผลิตของสังคมนิยม และการดำเนินนโยบายเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจก้าวกระโดดข้ามระบบทุนนิยมนั้น ต้องชะงักไป

นอกจากนี้ ชัยชนะของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวในปีค.ศ. 1975 นั้น เป็นช่วงที่โลกกำลังอยู่ในช่วงแห่งการต่อสู้กันทางอุดมการณ์ของมหาอำนาจโลก หรือ เรียกว่าสงครามเย็น ซึ่งโลกได้แบ่งออกเป็นสองขั้ว คือ ขั้วสังคมนิยมนำโดยสหภาพโซเวียต และขั้วทุนนิยมนำโดยสหรัฐอเมริกา ดังนั้น ลาวซึ่งเป็นประเทศเล็ก ๆ หากเฝ้าเอกราชใหม่ ๆ จำต้องเลือกเดินไม่เส้นทางใดก็ต้องเส้นทางหนึ่ง เพื่อนำประเทศก้าวสู่ความเจริญและยุติธรรม แต่การที่ลาวได้รับชัยชนะอันยิ่งใหญ่เกิดขึ้นด้วยการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนของบรรดาประเทศสังคมนิยม ฉะนั้น จึงทำให้ลาวเลือกเดินตามเส้นทางสังคมนิยม

ถึงแม้ว่าลาวจะเลือกเดินตามเส้นทางสังคมนิยม แต่ในด้านนโยบายการต่างประเทศเห็นว่า ผู้นำลาวยังสืบทอดดำเนินนโยบายการต่างประเทศ คือ สันติภาพ เอกภาพ มิตรภาพ และไม่ร่วมกลุ่ม²⁷ การดำเนินนโยบายเช่นนี้ ก็แสดงให้เห็นว่าผู้นำลาวมีความพยายามหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าโดยตรงกับประเทศตะวันตกในช่วงสงครามเย็น และพยายามรักษาความสัมพันธ์กับประเทศตะวันตกและองค์กรระหว่างประเทศต่าง ๆ ฉะนั้น จึงทำให้ลาวได้รับความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจจาก

²⁷ พงสวัต บุปผา, การขยายตัวของรัฐลาว, (เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์นครหลวง, 2005), หน้า 200.

ประเทศตะวันตกและองค์การสหประชาชาติอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่เวียดนามและกัมพูชาไม่ได้รับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากประเทศตะวันตก²⁸ อย่างไรก็ตามการดำเนินนโยบายแบบเป็นกลางไม่ร่วมกลุ่มนั้นได้เกิดช่องว่างให้มีการต่อสู้กันระหว่างสองอุดมการณ์ว่า “ใครจะเอาชนะใคร” คือระหว่างสังคมนิยม และทุนนิยม

ฉะนั้น จะเห็นว่าบนเส้นทางก้าวเดินสู่สังคมนิยมของลาว จึงได้เผชิญหน้ากับสิ่งท้าทายต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นภัยข่มขู่ทางการเมือง การทหาร และการปิดล้อมทางเศรษฐกิจจากภายนอก โดยเฉพาะจากประเทศทุนนิยมตะวันตก ได้สืบต่อให้การสนับสนุน และช่วยเหลือกำลังของฝ่ายเวียงจันทน์จำนวนหนึ่งที่หลงเหลือ และลี้ภัยในต่างประเทศเพื่อพยายามขัดขวางและบ่อนทำลาย การพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมตามแนวทางสังคมนิยมของ สปป.ล. ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของสปป.ล. ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1976-1977 เป็นความสัมพันธ์แบบไม่ปกติ คือ มีทั้งแบบเผชิญหน้า และแบบที่ร่วมมือ โดยเฉพาะกับประเทศตะวันตก และกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีความแตกต่างกันทางด้านอุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญอีกประการในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมนิยมแนวทางสังคมนิยมของลาว

ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทยได้มีการกระทบกระเทือนอย่างหนักน่วง เนื่องจากนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรงของผู้นำไทยในยุคของนายกรัฐมนตรีนานินทร์ กรีวิเชียร ขึ้นดำรงตำแหน่งในช่วงระหว่างเดือนตุลาคม ค.ศ. 1976 ถึง เดือนตุลาคม ค.ศ. 1977 นายกรัฐมนตรีนานินทร์ กรีวิเชียร ได้เปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของไทยในปีค.ศ. 1975 ที่ต้องการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันกับประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ รวมทั้งสหภาพโซเวียต และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศสังคมนิยมในอินโดจีน มาเป็นการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์แบบรุนแรงอีกครั้งหนึ่งทำให้ไทยผ่อนคลายความตึงเครียดตามชายแดนลาว-ไทยล้มเหลวลง และยังทำให้เกิดความตึงเครียดตามชายแดนลาว-ไทยและไทย-กัมพูชาเพิ่มมากขึ้น²⁹

²⁸ สุรชัย ศรีไกร, นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใน สีดา สอนศรี, เอเชียตะวันออกเฉียงใต้, “นโยบายต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์” (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546), หน้า 270.

²⁹ สุรชัย ศรีไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว, (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2548), หน้า 140.

ทันทีที่นายธานินทร์เข้ารับบริหารประเทศ ก็ได้พยายามจัดขบวนการพัฒนาประเทศของลาว และปิดล้อมทางเศรษฐกิจต่อลาว โดยเขาได้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อควบคุมการส่งสินค้าออกขึ้น เพื่อทำการตรวจสอบการส่งสินค้าไปยังประเทศลาว และต่อมาได้ระงับการส่งออกน้ำมันและสินค้าอื่น ๆ ไปยังลาว เป็นเหตุให้สินค้าประเภทต่าง ๆ รวมทั้งสินค้าที่เป็นความช่วยเหลือของประเทศที่สามที่ส่งผ่านไทยให้กับลาวนั้นต้องตกค้างอยู่ที่จังหวัดหนองคายเป็นจำนวนมาก นับว่าเป็นการกระทำที่ไม่สมควรอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ลาว-ไทยได้เริ่มดีขึ้น เมื่อ พล.อ.อ. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ทำรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1977 ความตึงเครียดตามชายแดนลาว-ไทยได้ลดลง เนื่องจากว่า พล.อ.อ. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ มีนโยบายปรับปรุงความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นประเทศสังคมนิยม เช่น ลาว เวียดนาม กัมพูชา และสหภาพโซเวียต ซึ่งสองประเทศลาว-ไทยได้ทำการแลกเปลี่ยนการเชื่อมเยื่อพันกันของผู้นำประเทศทั้งสองคือ การเยือนลาวของนายกรัฐมนตรี เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ของไทย ในเดือน มกราคมปี ค.ศ. 1979 และการเยือนไทยของนายกรัฐมนตรี โปสสอน พมวิหาน ของลาว ในเดือน เมษายน ปีเดียวกัน ซึ่งได้บรรลุข้อตกลงที่สำคัญร่วมกันของสองประเทศ ดังนี้³⁰

- เคารพเอกราช อธิปไตย และผืนแผ่นดินอันครบถ้วนของกันและกัน
- เคารพสิทธิของแต่ละประเทศที่จะดำรงคงอยู่โดยปราศจากการแทรกแซงและการข่มขู่จากภายนอก
- ไม่แทรกแซงกิจการภายในของกัน และระงับการดำเนินการก่อวินาศกรรมทำร้ายต่อกันไม่ว่าจะด้วยทางตรงหรือทางอ้อม
- แก้ไขข้อขัดแย้งโดยสันติวิธีตามกฎหมายระหว่างประเทศ บนพื้นฐานแห่งความเสมอภาค
- หลีกเลี่ยงการข่มขู่หรือใช้กำลังต่อกันและไม่อนุญาตให้ประเทศที่สามใช้ดินแดนของตนเป็นฐานทัพเพื่อแทรกแซงข่มขู่หรือรุกรานประเทศอื่นในทุกรูปแบบ

นอกจากนี้ ทั้งสองฝ่ายลาวและไทย ยังได้เห็นดีเห็นพ้องร่วมกันที่จะทำให้ชายแดนลาว-ไทยทั้งหมดเป็นชายแดนแห่งสันติภาพและมิตรภาพ แลกเปลี่ยนทั้งสองฉบับที่กล่าวนี้ ทั้งฝ่ายลาวถือว่าเป็นผลสำเร็จในการต่อสู้ทางการเมืองและทางการทูตที่รอคอยมานาน เพื่อสร้างสายสัมพันธ์ถาวรบ้านใกล้เรือนเคียงที่ดีต่อกัน และมีชายแดนร่วมกันยาวถึง 1835 กิโลเมตร แต่ที่สำคัญ คือ สองประเทศลาว-ไทยมีวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภาษาคำพูดที่คล้ายคลึงกันมาก

³⁰ พงสวัค บุนผา, การขยายตัวของรัฐลาว, (เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์นครหลวง, 2005), หน้า 205.

กระนั้นก็ตาม ความสัมพันธ์ลาว-ไทย ก็คาดว่าจะมีความมั่นคงอย่างยั่งยืนไม่ เนื่องจากว่า ขึ้นกับสภาวะการณ์ และข้อขัดแย้งในทางการเมืองของไทยเอง ที่มีบางครั้งก็ดีขึ้น หรือ บางครั้งก็ทรุดโทรมลง เพราะแม้ว่าไทยจะไม่มีสงครามกลางเมืองเหมือนกับลาว แต่ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในบ่อยครั้ง โดยเฉพาะในช่วงระหว่างทศวรรษ 1970 ถึง 1980 ไทยได้เกิดมีการรัฐประหารอย่างต่อเนื่อง ฉะนั้น ทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำทางการเมืองของไทยก็ย่อมมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ลาว-ไทยด้วย³¹

นอกจากนี้ รัฐบาลลาวยังกล่าวโจมตี บางสถานทูตของประเทศตะวันตกประจำกรุงเวียงจันทน์ ที่มีการเคลื่อนไหวอย่างไม่เป็นมิตรกับสปป. โดยกลุ่มที่ “ไม่หวังดี” เหล่านี้ ได้มีการโฆษณาบิดเบือน และปลุกระดมให้ปัญญาชน นิสิต นักศึกษา ครูอาจารย์ รวมทั้งประชาชนลาวทั่วไป หลบหนีออกนอกประเทศ เพื่อมิให้สปป.มีกำลังที่มีความสามารถพัฒนาประเทศไปตามแนวทางสังคมนิยมได้ ทำให้รัฐบาลสปป. ตัดสินใจใช้มาตรการขั้นเด็ดขาด เช่น ตัวอย่าง ในกรณีที่เจ้าหน้าที่สถานทูตสหรัฐฯประจำลาวได้มีการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือ และประสานงานให้แก่กลุ่มฝ่ายขวาเก่าบ่อนทำลายสภาพความมั่นคงของสปป. เป็นเหตุให้รัฐบาลลาวต้องตัดสินใจใช้มาตรการจำกัดเจ้าหน้าที่สถานทูตและผู้ช่วยสถานทูตที่เป็นชาวอเมริกันลงเหลือเพียง 5 คน และสถานทูตสปป.ที่กรุงวอชิงตันก็ได้รับการตอบโต้เช่นเดียวกัน ฉะนั้นเห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับสหรัฐฯในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น ไม่เป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางสังคมนิยมของลาว

ในขณะที่เจ้าหน้าที่สถานทูตฝรั่งเศส ก็ถูกรัฐบาลลาวกล่าวโจมตีเช่นเดียวกันว่า ได้มีการเคลื่อนไหวลับเพื่อบ่อนทำลายความมั่นคงภายในของสปป. โดยอ้างว่าเจ้าหน้าที่สถานทูตฝรั่งเศส รวมทั้งครูอาจารย์ฝรั่งเศส ที่ทำการติดสอนอยู่ตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ของลาว ก็คือชาวฝรั่งเศสที่ทำงานในสปป. ได้มีการปลุกระดมนิสิตนักศึกษา และครูอาจารย์ลาวหลบหนีออกนอกประเทศ นอกจากนี้ การเคลื่อนไหวโจมตีทางการเมืองต่อสปป. ยังมาจากคนลาวพลัดถิ่นที่ได้หลบหนีไปอยู่ที่ประเทศฝรั่งเศส และได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลฝรั่งเศส

ต่อการกระทำดังกล่าว รัฐบาล สปป. ได้ใช้มาตรการเช่นเดียวกับกรณีของสหรัฐฯ คือ แจ้งให้สถานทูตฝรั่งเศสปิดศูนย์วัฒนธรรมฝรั่งเศส สำนักงานผู้ช่วยทูตทหารประจำ สปป. และให้รัฐบาลฝรั่งเศสเรียกทูตของตนและนักการทูตจำนวนหนึ่งกับคืนประเทศ เพื่อเป็นการตอบโต้มาตรการดังกล่าว รัฐบาลฝรั่งเศสได้ประกาศให้นักการทูตลาวจำนวนหนึ่งเป็นบุคคลที่ไม่พึงปรารถนา

³¹ เฟิ่งอ่าง, หน้า 207.

จากนั้น คือ ในท้ายเดือนสิงหาคมปี ค.ศ. 1978 รัฐบาล สปป. ได้ตัดสินใจเรียกนักการทูตของตนที่กรุงปารีสกลับคืนประเทศทั้งหมด และยังคงเหลือไว้หนึ่งคนเพื่อดูแลรักษาสถานทูต ในขณะที่เดียวกันกระทรวงการต่างประเทศของสปป. ได้ยื่นจดหมายถึงสถานทูตฝรั่งเศสที่กรุงเวียงจันทน์ให้ปฏิบัติเช่นเดียวกัน โดยที่สปป. ได้มอบหมายให้สถานทูตเวียงจันทน์เป็นผู้รักษาผลประโยชน์ของสปป. ที่กรุงปารีสแทน ส่วนที่กรุงเวียงจันทน์สหพันธ์เยอรมันได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รักษาผลประโยชน์ของฝรั่งเศสแทน การตอบโต้กันทางการทูตระหว่างลาว-ฝรั่งเศส ทำให้ความสัมพันธ์ของสองประเทศได้หยุดชะงักลงชั่วคราว และไม่ส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของลาวอีกด้วย

นับเป็นเวลา 2 ปีกว่าที่สายสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างลาว-ฝรั่งเศสได้หยุดชะงักลง จนกระทั่งมาถึงเดือนมกราคม ค.ศ. 1981 เอกอัครราชทูตสหพันธ์เยอรมันประจำกรุงเวียงจันทน์ โดยได้รับอนุญาตจากรัฐบาลฝรั่งเศสให้แจ้งต่อกระทรวงการต่างประเทศสปป. ทราบถึงเจตจำนงขอฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างปารีสและเวียงจันทน์ โดยได้เสนอให้ผู้ดำรงหน้าถาวรของสปป. ประจำสหประชาชาติได้เจรจากันกับผู้ดำรงหน้าถาวรของฝรั่งเศสประจำสหประชาชาติ เนื่องจากว่าก่อนหน้านี้ รัฐบาลฝรั่งเศสถูกดำเนินอย่างรุนแรงจากขบวนการที่ก้าวหน้าในฝรั่งเศส โดยเฉพาะพรรคคอมมิวนิสต์ฝรั่งเศสและองค์กรทางสังคมอื่น ๆ ที่ทำให้ความสัมพันธ์ทางการทูตกับลาวต้องหยุดชะงัก ก่อนหน้านั้น ในปีค.ศ. 1980 รัฐบาลฝรั่งเศสได้สั่งยุบรัฐบาลลาวพลัดถิ่นที่มีน่านักงานตั้งอยู่เมือง “นเปร์ปียง” และได้ทำการจับกุมชาวอพยพลาว 300 กว่าคน ที่เดินกระบวนประท้วงต่อหน้าสถานทูตลาวที่กรุงปารีสไปสอบสวน เนื่องจากไม่เห็นด้วยกับการที่พวกลาวพลัดถิ่นได้อำช้อประเทศฝรั่งเศสเกี่ยวพันกับขบวนการต่อต้านรัฐบาล สปป.

ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างลาว-อังกฤษ ก็ได้ลดระดับความสำคัญลงเช่นกัน เริ่มตั้งแต่ลาวได้เปลี่ยนแปลงการปกครองในปีค.ศ. 1975 อังกฤษได้ยุติความช่วยเหลือแก่สปป. และต่อมาในวันที่ 19 ธันวาคม ปีค.ศ. 1984 สถานเอกอัครราชทูตอังกฤษประจำกรุงเวียงจันทน์ได้ปิดสถานทูตของตนอย่างเป็นทางการ โดยแจ้งเหตุผลต่อรัฐบาลลาวว่าอังกฤษมีปัญหาทางเศรษฐกิจ แต่การปฏิบัติตัวจริงนั้นมิชิ่งในต้นปีค.ศ. 1985

ในช่วงท้ายทศวรรษ 1970 และต้นทศวรรษ 1980 ความสัมพันธ์ระหว่างลาวและจีนที่มีมาช้านานและเคยให้การสนับสนุนช่วยเหลือแก่การต่อสู้กับชาตินิยมและการรุกรานจากต่างชาตินั้น ก็ได้เสื่อมทรามลงอย่างร้ายแรง พร้อม ๆ กับความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเวียดนาม โดยเฉพาะในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1978 -1979 อันเนื่องมาจากความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับจีน ในกรณีการเข้าแทรกแซงและปลดอาวุธของพวกคัมภีร์เหินหวานในกัมพูชาของเวียดนามในเดือนธันวาคมปี ค.ศ. 1978 การกระทำดังกล่าวของเวียดนาม ได้สร้างความไม่พอใจให้แก่จีน จนนำไปสู่สงคราม

ระหว่างจีนและเวียดนาม ในเดือนกุมภาพันธ์ปี ค.ศ. 1979 ลาวซึ่งเคยให้การสนับสนุนและความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับเวียดนามในสงครามต่อต้านกับศัตรูผู้รุกรานมานานนับ 30 ปี และที่สำคัญก่อนหน้านี้ คือ ในวันที่ 18 กรกฎาคม ปี ค.ศ. 1977 ลาว-เวียดนามได้เซ็นสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือรอบด้านระหว่างสองประเทศ ก็ยังทำให้จีนมองว่าลาวเข้าข้างเวียดนามในปัญหาแกมพูชา ส่งผลให้ลาวเป็นปฏิปักษ์ต่อจีนโดยปริยาย

การเข้าปลดอาวุธของพวกค้ำคูณย์เชื้อชาติพอลพตในแกมพูชาของเวียดนามในปี ค.ศ. 1978 นอกจากสร้างความไม่พอใจแก่จีนจนนำไปสู่สงครามแล้ว ยังก่อให้เกิดความตึงเครียดครั้งสำคัญขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของอาเซียนอย่างมาก เนื่องจากอาเซียนมองว่า ภัยคุกคามที่อาเซียนหวาดเกรงมาตลอดได้ปรากฏให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงมีการแสดงฉันทามติในปีค.ศ. 1980 ว่า ภัยคุกคามที่เกิดขึ้นกับประเทศสมาชิกประเทศใดประเทศหนึ่ง (ในกรณีนี้ คือ ประเทศไทย) จะถือว่าเป็นภัยคุกคามต่อประเทศอาเซียนทั้งหมด รวมทั้งยังจะถือว่าเป็นอันตรายต่อสันติภาพ และความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยรวมอีกด้วย³² สภาพการณ์ความตึงเครียดที่เกิดจากความหวาดระแวงกันและกันในภูมิภาค โดยเฉพาะระหว่างประเทศอินโดจีน และอาเซียนในช่วงสงครามเย็นนั้น เป็นผลมาจากความขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจภายนอก เช่น สหรัฐฯ จีน รัสเซีย ซึ่งไม่เป็นผลดี ที่จะนำไปสู่การพัฒนาโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ใดๆ

โดยสรุปเห็นว่า นอกจากภัยธรรมชาติที่คุกคามต่อกระบวนการทำสหกรณ์ารวมแล้ว สปป.ปล. ยังถูกขัดขวาง บ่อนทำลายจากฝ่ายตรงข้าม ที่รัฐบาลลาวเรียกว่า “กลุ่มคนไม่ดี” ที่ได้รับการสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือจากประเทศตะวันตก โดยอาศัยสภาวะที่กลืนไม่เข้าคลาขไม่ออกนี้ โฆษณาบิดเบือนแนวทางการพัฒนาประเทศของสปป.ปล. ดังในคำแถลงการณ์ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้ระบุสาเหตุการยกเลิกการก่อตั้งสหกรณ์แห่งใหม่เพิ่มเติมว่า “ศัตรูได้ฉวยโอกาสหยิบจุดอ่อนของการรณรงค์นโยบายสหกรณ์ มาบ่อนทำลายการดำเนินงานของรัฐบาล ... โดยการแทรกซึมเข้าไปในหน่วยงานสหกรณ์และก่อความสับสนในหมู่ชาวนา บ่อนทำลายพรรคและนโยบายของรัฐบาล ก่อความไม่มั่นคงในชนบท จนทำให้ประชาชนและชาวนาเกิดความไม่พอใจและเข้าร่วมแบบไม่มีความสุข ส่งผลกระทบต่อการผลิต... บางคนได้ระทิ้งไร่นาของตนไปทำอาชีพอื่น

³² Vinita Sukrasep, ASEAN in International Relations (Bangkok : Institute of Security and International Studies Chulalongkorn University, 1989), p.67.

หรือ ขายที่ดิน หรือ หลบหนีออกนอกประเทศ จึงกลายเป็นปัญหาเร่งด่วนที่อาจจะเกิดอันตรายในระยะยาวได้...³³

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้รัฐบาลลาวต้องอาศัยความช่วยเหลือจากต่างประเทศในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและเทคโนโลยีต่อไป โดยเฉพาะรัฐบาลลาวได้เพิ่มความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับบรรดาประเทศในค่ายสังคมนิยมมากขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาประเทศก้าวขึ้นเป็นประเทศสังคมนิยมในอนาคตต่อไป

การพัฒนาโดยอาศัยความช่วยเหลือจากประเทศสังคมนิยม

ในเดือนกรกฎาคมค.ศ. 1979 รัฐบาล สปป.ลาว ได้สั่งห้ามมิให้มีการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรเพิ่มขึ้นจากเดิมซึ่งมีประมาณ 2,500 แห่ง เนื่องจากชาวนา ไม่ค่อยให้ความสนใจ ผลการผลิตด้านการเกษตรตกต่ำและคาดการณ์ว่าจะขาดแคลนเข้าถึง 65,000 ตัน ในปีค.ศ. 1979 ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะพยายามส่งเจ้าหน้าที่ของรัฐไปช่วยชาวนาทำงานในนาข้าวอย่างใกล้ชิด แต่ก็ไม้อาจจะช่วยเหลือผลิตได้ตามเป้าหมาย เนื่องจากข้าราชการและชาวนาบางส่วนยังมองว่าเป็นการบีบบังคับ และพากันหลบหนีออกนอกประเทศ นอกจากนี้ สภาพถนนทรุดโทรมอย่างมาก การขนส่งทำได้แค่เฉพาะหน้าแล้ง ส่วนในหน้าฝนถนนถูกตัดขาดไม่สามารถขนส่งข้าวจากภาคใต้สู่ภาคเหนือ ตลอดจนการทำงานที่ล่าช้าของข้าราชการ ทั้งหมดนี้ เป็นปัจจัยซ้ำเติมปัญหาขาดแคลนอาหารของประชาชนในเขตที่ประสบภัย อย่างมาก ส่งผลให้เจ้าหน้าที่กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) เรียกร้องให้ลาวเปิดประเทศให้นักลงทุนต่างชาติเข้าไปลงทุนเพื่อสร้างงานให้กับประชาชนลาว เพื่อเพิ่มผลผลิตและการส่งออกและให้รัฐบาลลาวจัดทำงบประมาณที่สมดุล³⁴

ในเดือนธันวาคมค.ศ. 1979 นายกรัฐมนตรี ไกสอน พมวิหาน ได้ปรับเปลี่ยนนโยบายเศรษฐกิจที่เคັงคัดตามหลักการสังคมนิยมลงและลดการเผชิญหน้ากับประเทศตะวันตกลง เพื่อสร้างเงื่อนไขที่สะดวกในการพัฒนาและปกป้องรักษาประเทศชาติ และเพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะความเป็นจริงของประเทศ โดยได้ให้ความสำคัญของ “ภาคการค้าของเอกชน” คืบใหม่ในช่วงของการ

³³ Martin Sturt-Fox, “The Initial Failure of Agricultural Cooperativization in Laos,” Asia Quarterly No. 4 (1980), p.291.

³⁴ Hans Luther, “Socialism in Subsistence Economy: The Laotian Way, An Analysis of Development Patterns in Laos After 1975,” Monograph, Social Science Research Institute, Chulalongkorn University, 1983, pp. 17-18. อ้างใน ศรีชัย ศิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว, (กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คปฟ, 2548), หน้า 154.

เปลี่ยนถ่ายเศรษฐกิจสู่ระบบสังคมนิยม โดยพิจารณาว่าการค้าเป็นหนทางของการกระจายรายได้และสิ่งอุปโภคบริโภคสู่ประชาชน ซึ่งท่าน ไกสอนได้กล่าวไว้ว่า “การค้ามีความสำคัญต่อการพัฒนาและการฝึกเศรษฐกิจของชาติเข้าด้วยกัน และสร้างโครงข่ายสำหรับการแบ่งงานกันทำและสร้างตลาดภายในประเทศ... แต่ที่ผ่านมามีการค้าของลาวได้ถูกจำกัดบทบาทลงเพราะวิธีการบริหารตลาดที่สลับซับซ้อนหลายวิธี วิธีการตรวจสอบที่ซับซ้อนและการเก็บภาษีที่ซ้ำซ้อนของรัฐบาล นอกจากนี้โครงข่ายการค้าของรัฐบาลยังไม่สามารถสร้างความพอใจแก่ความต้องการของตลาดภายในประเทศได้” นายกรัฐมนตรี ไกสอน ยังกล่าวเน้นย้ำว่า “เนื่องจากภาคการค้าของเอกชนยังมีบทบาทสำคัญในการขยายและการเคลื่อนย้ายสินค้าภายใน ประเทศ ดังนั้นจึงต้องถูกใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการขยายสินค้าปลีกและซื้อสินค้าเกษตรและของป่าสำหรับบริษัทการค้าของรัฐบาล โดยอนุญาตให้ทำธุรกิจได้อย่างเสรีภายในขอบเขตที่กำหนดโดยรัฐบาล”³⁵

จากนั้นเพื่อเป็นการยืนยันถึงความพยายามในทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ พรรคประชาชนปฏิวัติลาว ได้ออกคำสั่งที่เรียกว่ามติ 7 (Resolution VII) มีสาระสำคัญคือ³⁶

1. รัฐบาลรับซื้อข้าวและพืชผลการเกษตรต่าง ๆ จากเกษตรกรในราคาที่สูงขึ้น 300-500 % ทางนี้ก็เพื่อให้สินค้าเกษตรมีค่างสูงเกือบเท่ากับราคาสินค้าในประเทศไทย เพื่อป้องกันการถดถอยราคาสินค้าออกนอกประเทศ
2. รัฐบาลขึ้นราคาสินค้าขายปลีกที่ขายแก่ประชาชน 200-400% เพื่อลดภาระการอุดหนุนราคาสินค้าที่รัฐบาลต้องแบกรับ และเพื่อจะมีรายได้และสามารถที่จะแข่งขันทำการค้ากับภาคเอกชนได้ต่อไป
3. ลดค่าเงินกีบ 75% จาก 4 กีบ เป็น 10 กีบต่อหนึ่งดอลลาร์สหรัฐ
4. อนุญาตให้ชาวนาขายผลผลิตในตลาดเสรีได้
5. อนุญาตให้เอกชนทำการค้าได้
6. เพิ่มเงินเดือนข้าราชการทั่วประเทศ 170 %
7. ลดภาษีสินค้าเกษตรลงและปรับปรุงวิธีการจัดเก็บภาษีใหม่ให้ง่ายต่อการจัดเก็บของเจ้าหน้าที่ และเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลยังได้ยุติการเร่งรัดหนี้สินต่าง ๆ ที่ประชาชนเป็นหนี้รัฐบาลอยู่และไม่อาจจ่ายได้จริง

เห็นว่ามีมติคำสั่งดังกล่าวนี้ ได้ให้ความสำคัญต่อภาคเอกชนมากขึ้น และปล่อยให้ตลาดเคลื่อนไหวได้อย่างเสรีมากขึ้น และรัฐบาลได้ลดภาระการอุดหนุนราคาสินค้าที่รัฐบาลต้องแบกรับ

³⁵ เฟ็งอ้าง, หน้า 154.

³⁶ FEER, 1980.

ลง นอกจากการค้าโดยภาคเอกชนแล้ว รัฐบาลยังสนับสนุนและส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์การค้า (Trading Cooperatives) เพื่อให้เป็นหน่วยงานการค้าของรัฐที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการแข่งขันในตลาด โดยรัฐบาลจะไม่เข้าแทรกแซงหรือบีบบังคับ เพื่อมิให้เกิดการขาดแคลนสินค้า ทั้งสินค้าอาหารและสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาความมั่นคงหมดไป เป้าหมายสำคัญของรัฐบาลในขณะนั้นคือ การกระจายสินค้าภายในประเทศให้ทั่วถึงทั้งในเมืองและชนบท เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างกรรมกรและชาวนาโดยมีพ่อค้าเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ของทั้งสองกลุ่มนี้ องค์กรการค้าของรัฐบาล และสหกรณ์การค้าจะช่วยทำหน้าที่รักษาระดับราคาที่ยุติธรรมเพื่อให้ชาวนาเกิดความพอใจและยอมจ่ายภาษีแก่รัฐบาล

รัฐบาลเห็นว่า การขาดแคลนอาหารและสินค้าที่ผ่านมา ได้ก่อให้เกิดปัญหาความมั่นคงภายในประเทศ เพราะฝ่ายที่ไม่หวังดีต่อรัฐบาลจะใช้เป็นเครื่องมือในการโฆษณาบิดเบือน ใ้ร้าย ป้ายสี โจมตีรัฐบาล และยุยงให้ชาวนาค่อด้านรัฐบาล ดังนั้น รัฐบาลจำเป็นต้องยกเลิกมาตรการควบคุมเศรษฐกิจของรัฐบาล ตลอดจนลดความเข้มงวดในการปกครองและบริหารประเทศ และลดการเผชิญหน้ากับประเทศตะวันตกลง เพื่อสร้างโอกาสต่อการพัฒนา และให้ประชาชนพอใจและศรัทธาต่อการบริหารประเทศของรัฐบาล

ในด้านการค้าต่างประเทศ ตามระบบสังคมนิยมแล้ว รัฐบาลเป็นผู้ผูกขาดการค้าต่างประเทศเพื่อปกป้องตลาดภายในมิให้ถูกกระทบจากอิทธิพลการค้าโลก และระบบทุนนิยมนอกประเทศ ซึ่งจะทำให้รัฐบาลสามารถควบคุมเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างสมบูรณ์ และราคาสินค้าภายในประเทศจะแตกต่างจากสินค้าต่างประเทศ โดยเฉพาะจากประเทศเพื่อนบ้านที่สำคัญคือ ไทย ที่ลาวได้มีการพึ่งพาอาศัยทางเศรษฐกิจมากที่สุด แต่ในทางปฏิบัติรัฐบาล สปป.ล. ไม่สามารถที่จะควบคุมพื้นที่ชายแดนลาว-ไทย ซึ่งมีความยาวประมาณ 1,730 กิโลเมตร ได้มีการลักลอบขาย หรือ แลกเปลี่ยนสินค้าตลอดแนวชายแดนอยู่ตลอดเวลา ทำให้รัฐบาล สปป.ล. ไม่สามารถควบคุมปริมาณสินค้าและราคาภายในประเทศของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น รัฐบาลจึงตัดสินใจให้เอกชนนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศได้โดยเสรี โดยจ่ายภาษีและค่าทำเนียมใบอนุญาตประกอบกิจการ โดยไม่ควบคุมเงินตราของนักธุรกิจเอกชนอีกต่อไป นอกจากนี้รัฐบาลยังสนับสนุนให้เอกชนส่งออกสินค้าต่าง ๆ ได้ นอกเหนือจากสินค้าหลัก ๆ ได้แก่ ไม้ซุง ดีบุก และกาแฟ ซึ่งรัฐบาลเป็นผู้ผูกขาด

นายกรัฐมนตรี โกลดอน พมวิหาน ยอมรับว่า ระบบการกำหนดราคาขายตัวที่ใช้ในปี ค.ศ. 1976 ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง การที่รัฐบาลกำหนดราคาพืชผลการเกษตรที่ต่ำ ทำให้

เกิดการลักลอบส่งสัตว์เลี้ยงและปลาจากเขื่อนน้ำงึมไปขายยังประเทศไทย ซึ่งได้ราคาสูงกว่ามาก ขณะเดียวกัน รัฐบาล กลับตั้งซื้อวัวจากต่างประเทศมาขายให้กับประชาชนในราคาที่ต่ำกว่าตัวจริง ถึง 10 เท่าตัว ทำให้รัฐบาลต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศมากมาย การลักลอบทำการค้าชายแดน ลาว-ไทยสูงกว่าการค้าทางราชการสูงถึง 1-2 เท่าตัว มีการลักลอบค้าไม่ซุง สุกกร วัว ควายจากลาวกับ ผังไทยเพื่อแลกกับข้าว น้ำมัน อาหารแห้ง น้ำปลา พริก กระเทียมและสิ่งอุปโภคและบริโภคที่ จำเป็นอื่น ๆ โดยใช้เงินดอลลาร์สหรัฐฯ และเงินบาทไทยในการชำระสินค้า การลักลอบค้าชายด้วย เงินตราต่างประเทศ ทำให้การผูกขาดการค้าต่างประเทศของรัฐบาลลาวไม่ได้ผล เนื่องจากการ คมนาคมภายในประเทศของลาวไม่สะดวก ดังนั้นความพยายามของรัฐบาลในการหยุดยั้งการค้า ผ่านแดนลาว-ไทยจึงเกิดผลเสียมากกว่าผลดีต่อลาว ที่สำคัญคือ รัฐบาลไม่สามารถที่จะควบคุมหรือ แบ่งแยกตลาดลาวออกจากตลาดต่างประเทศได้ ดังนั้นรัฐบาลลาว จึงต้องอนุญาตให้มีการค้าเสรี และการค้าต่างประเทศด้วยพร้อม ๆ กัน

แต่อย่างไรก็ตาม รัฐบาลลาวยังคงมีความพยายามที่จะรักษาผลประโยชน์และควบคุมดูแล การค้าต่างประเทศ โดยการจัดตั้งบริษัทการค้าแห่งชาติ (Society Commerce Lao) ควบคู่ไปกับ บริษัทนำเข้าและส่งออกของเอกชน

ต่อมารัฐบาลได้อนุญาตให้รัฐวิสาหกิจ กลุ่มสหกรณ์ และเจ้าแขวงมีอำนาจในการทำการค้า กับต่างประเทศได้เพื่อเป็นการฟื้นฟูเศรษฐกิจและส่งเสริมการส่งออกของเอกชน โดยมีเงื่อนไขว่า ต้องส่งรายได้ร้อยละ 50 ให้แก่รัฐบาลกลาง การส่งรายได้อาจจะกระทำในรูปแบบของเครื่องมือ หรือเครื่องจักรก็ได้เพื่อนำมาพัฒนาสินค้าส่งออกและนำเข้า มาตรการดังกล่าวทำให้การค้าชายแดน ลาว-ไทยมีความคึกคักขึ้นและธุรกิจในนครเวียงจันทน์กลับมามีชีวิตชีวาขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง มีสินค้า อุปโภค-บริโภคที่จำเป็นเพียงพอกับความต้องการในตลาด

นอกจากนี้การค้าลาว-ไทยในปีค.ศ. 1979-1980 ได้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้นกว่าในช่วงปีค.ศ. 1975-1978 เนื่องด้วยความพยายามของลาวและไทย ที่พยายามปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศทั้งสองให้ดีขึ้น ผู้นำระดับสูงของประเทศทั้งสองได้แลกเปลี่ยนการเยี่ยมชมและได้มีการ ลงนามในสนธิสัญญาการค้า การบินพลเรือน การขนส่งสินค้าผ่านแดน การเดินเรือ และปรับปรุง องค์การแม่น้ำโขงในปีค.ศ. 1978-1979 หลายฉบับ³⁷

³⁷ สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 2 เล่มที่ 48 ม น 1329 อังในอ สรชัย ศิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว, (กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2548), หน้า 157.

การรับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากสหภาพโซเวียตและเวียดนาม

ภายหลังที่สปป. ได้พยายามเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์การพัฒนาประเทศแบบพึ่งตนเอง เพื่อก้าวสู่สังคมนิยมไม่ประสบผลสำเร็จเท่าไรนัก เนื่องจากได้เผชิญหน้ากับปัญหาและสิ่งท้าทายต่าง ๆ มากมาย อาทิ ความล้มเหลวของกระบวนการทำนารวมซึ่งได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติที่รุนแรง ถึงสองปีซ้อน การบ่อนทำลายของศัตรูที่พยายามขัดขวางการพัฒนา สร้างความไม่มั่นคงทางการเมืองในลาว รวมทั้งความเสื่อมทรามลงของสายสัมพันธ์ระหว่างลาวกับไทย จีน และประเทศตะวันตกที่กล่าวมาในคอนต้น และการปิดล้อมทางเศรษฐกิจต่อลาวโดยฝ่ายตะวันตกนั้น ก็ยิ่งทำให้ผู้นำ สปป. ต้องหันไปเพิ่มความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับบรรดาเพื่อนมิตรในค่ายสังคมนิยมที่เคยให้การสนับสนุน และความช่วยเหลือในการต่อสู้กับชาติของประชาชนลาวในอดีตมากขึ้น อย่างไรก็ตาม รัฐบาลลาวมิได้ปฏิเสธที่จะรับความช่วยเหลือจากประเทศตะวันตกและองค์กรระหว่างประเทศอื่น ๆ ถ้ารัฐบาลพิจารณาเห็นว่าความช่วยเหลือนั้นเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อก้าวสู่สังคมนิยมของลาว

ความจริงแล้ว ความช่วยเหลือต่าง ๆ จากสหภาพโซเวียต เวียดนาม ได้เริ่มมีขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 ทันทีที่ ลาวสถาปนาเป็นประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แต่ความช่วยเหลือในช่วงแรกที่ลาวได้รับจากสหภาพโซเวียตนั้นส่วนมากเป็นประเภทอาหาร เครื่องดื่ม ยารักษาโรค และนอกจากนี้ยังมีความช่วยเหลือจากประเทศยุโรปตะวันออก เช่น เชคโกสโลวาเกีย เยอรมันตะวันออก โปแลนด์ บัลแกเรีย และเวียดนาม แต่ความช่วยเหลือจากประเทศค่ายสังคมนิยมเหล่านี้ได้เพิ่มมากขึ้นภายหลังที่ลาวได้ประสบกับสิ่งท้าทายต่าง ๆ บนเส้นทางทางก้าวสู่สังคมนิยม ซึ่งเป็นช่วงเวลาแห่งการต่อสู้เพื่อแข่งขันกันทางด้านอุดมการณ์ระหว่างค่ายสังคมนิยม และค่ายทุนนิยมตะวันตก เพราะโดยที่ตั้งทางภูมิรัฐศาสตร์ของลาวที่เป็นป้อมด่านหน้าของค่ายสังคมนิยม จึงทำให้ฝ่ายตรงข้ามพยายามกุกวนและบ่อนทำลายอยู่ตลอดเวลา ดังคำกล่าวของท่าน ไกสอน พมวิหานว่า “พวกเราต้องนำพาการต่อสู้เพื่อแก้ไขปัญหา ใครเอาชนะใคร ระหว่างสองเส้นทางสังคมนิยมและทุนนิยม”³⁸

ฉะนั้นเราจะเห็นว่าปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตามพรมแดนลาว-ไทย รวมทั้งปัญหาความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับจีนในปัญหากัมพูชา ก็ล้วนแต่แสดงถึงความขัดแย้งทางอุดมการณ์ที่เกิดจากความแตกแยกระหว่างสหภาพโซเวียตและจีน จึงทำให้ประเทศสังคมนิยมเหล่านี้ให้ความสำคัญแก่ลาว และเพิ่มความช่วยเหลือในการพัฒนาเศรษฐกิจแก่ลาวเพิ่มขึ้นแทบทุกด้าน นับตั้งแต่การให้ทุนการศึกษา การก่อตั้งโรงงานอุตสาหกรรม การซ่อม-สร้างถนน สพานบนเส้นทาง

³⁸ ไกสอน พมวิหาน นิพนธ์เลือกเฟ้น (2), เกี่ยวกับกานสร้างเศรษฐกิจในสมัยเปลี่ยนผ่านก้าวขึ้นสังคมนิยม, (เวียงจันทน์ : สำนักพิมพ์จำนำช สปป.ลาว, 1987), หน้า 202.

หมายเลข 13 เพื่อเชื่อมภาคเหนือกับภาคใต้ และสร้างเส้นทางออกทะเลใหม่ให้แก่ลาว คือ เส้นทางหมายเลข 9 ที่เชื่อมสะพานนะเขตในภาคกลางของลาวกับเมืองท่าคานังของเวียดนาม ซึ่งเป็นเส้นทางขนส่งสินค้าออกทะเลใหม่และการวางท่อขนส่งน้ำมันจากเวียดนามสู่ลาว ทางนี้ก็เพื่อลดการพึ่งพิงของไทยในด้านขนส่งผ่านแดนที่ไม่มีความมั่นคงและทั้งเป็นการหลีกเลี่ยงจากการปิดล้อมทางเศรษฐกิจและการเอารักเอาเปรียบจากบริการอย่างไม่เป็นธรรม³⁹

ความช่วยเหลือการพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดที่รัฐบาลลาวได้รับจากต่างประเทศ คือ โครงการความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียต สหภาพโซเวียตได้ส่งผู้เชี่ยวชาญการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจมาศึกษาเศรษฐกิจของลาวในต้นปี ค.ศ. 1979 และได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปี ฉบับแรก เริ่มตั้งแต่ ปีค.ศ. 1981-1985 ให้แก่ลาว แผนพัฒนาดังกล่าว มีเป้าหมายที่สำคัญ คือ

1. เพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนลาวให้ดีขึ้นภายในปีค.ศ. 1985 โดยประชาชนคนหนึ่งต้องมีข้าวบริโภค ปีละ 350 กิโลกรัม
2. สร้างระบบคมนาคมที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งทางรถไฟเชื่อมต่อกับประเทศเวียดนาม
3. สร้างโครงข่ายอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลางเพื่อแปรรูปสินค้าเกษตร
4. เปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจภาคหลักที่ไม่เป็นสังคมนิยมให้เป็นรูปลักษณะสังคมนิยม
5. ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของพรรคและรัฐที่ดูแลรับผิดชอบทางเศรษฐกิจให้มีความรู้และความสามารถในการบริหารและจัดการทางเศรษฐกิจ⁴⁰

ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรกนี้ สหภาพโซเวียตสัญญาว่าจะช่วยเหลือลาว 54 โครงการที่สำคัญ ได้แก่⁴¹

1. โครงการก่อสร้างโรงงานผลิตปูนซีเมนต์ที่เมืองวังเวียง ในแขวงเวียงจันทน์
2. โรงงานซ่อมแซมเครื่องมือกลการเกษตร
3. โครงการวางท่อขนส่งน้ำมันจากเวียดนามสู่ลาว
4. โครงการพัฒนาตุงคิบุกที่แขวงคำม่วน
5. โครงการพัฒนาเมืองแร่โลหะต่าง ๆ ในแขวงคำม่วน
6. โครงการก่อสร้างสถานีเรดาร์สื่อสารที่เมืองโพนโฮงอยู่ทางตอนเหนือของนครเวียงจันทน์ ประมาณ 60 กิโลเมตร เพื่อติดต่อสื่อสารโดยตรงกับมอสโคว์ และก่อตั้งสถานีโทรทัศน์ขนาด 12 ช่อง ซึ่งสามารถติดต่อและถ่ายทอดสัญญาณไปยังประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย

³⁹ พงสวัต บุปผา, การขยายตัวของรัฐลาว, (เวียงจันทน์ : โรงพิมพ์นครหลวง, 2005), หน้า 215.

⁴⁰ Asia 1982 Yearbook, p. 189.

⁴¹ Ibid., p. 189

ตะวันออกเฉียงใต้ และติดต่อกับประเทศยุโรปโดยผ่านสถานีที่มอสโคว์ และฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของลาวให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานในสถานีโทรทัศน์แห่งแรกของลาว

7. โครงการก่อสร้างถนนหมายเลข 9 ยาว 140 กิโลเมตร เพื่อเชื่อมเมืองสะหวันนะเขตในภาคกลางของลาวกับเมืองเว้ และคานังบนชายฝั่งทะเลตะวันออกของเวียดนามเพื่อเป็นเส้นทางขนส่งสินค้าออกสู่ทะเลเส้นทางใหม่ของลาว
8. โครงการฝึกอบรมขับรถบรรทุก รถไฟ รถบินจันทน์ใช้สำหรับการก่อสร้างถนนให้แก่กรรมกรและชาวนาลาว
9. โครงการซ่อม-สร้างทางหลวงหมายเลข 7 ที่สร้างโดยเวียดนามเพื่อเชื่อมเมืองเชียงขวางของลาวกับเมืองวินห์ของเวียดนาม ซึ่งก็เป็นเส้นทางออกสู่ทะเลอีกทางหนึ่งของลาว
10. โครงการวางสายไฟฟ้าจากเขื่อนน้ำจึมไปยังแขวงเวียงจันทน์
11. โครงการให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาลาว

โครงการความช่วยเหลือของสหภาพโซเวียตจำนวนมากเหล่านี้ เป็นความช่วยเหลือแก่ลาวโดยตรงโดยไม่ผ่านเวียดนามเหมือนในอดีต เนื่องจากว่าการให้ความช่วยเหลือแก่ลาวผ่านเวียดนามนั้นล่าช้า และสิ่งของบางส่วนตกหล่น หรือ ถูกลักขมวญ ทำให้ความช่วยเหลือที่มีต่อลาว ไม่มีประสิทธิภาพเท่าไร แต่ที่สำคัญความช่วยเหลือโดยตรงเช่นนี้ นอกจากจะช่วยพัฒนาโครงการพัฒนาต่าง ๆ แล้ว ยังสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีโดยตรงระหว่างประเทศทั้งสอง¹² ด้วยเหตุนี้สหภาพโซเวียตจึงคิดตั้งระบบคมนาคมสื่อสารผ่านดาวเทียมโดยตรงกับลาว และสร้างถนนเชื่อมโยงลาวกับเมืองท่าชายฝั่งทะเลของเวียดนาม เพื่อให้เรือสินค้าของโซเวียตลำเลียงสิ่งของผ่านเวียดนามสู่ลาวได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

องค์การสหประชาชาติเพื่อการพัฒนา (UNDP) ได้ให้ข้อมูลความช่วยเหลือลาวของสหภาพโซเวียตประมาณร้อยละ 50 ของความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศที่ลาวได้รับในช่วงระหว่างปีค.ศ. 1975-1985 หรือ ประมาณ 45 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ต่อปี หลายเท่า ๆ กันกับความช่วยเหลือที่สหรัฐฯ มีต่อลาวก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองในปีค.ศ. 1975 ในขณะที่ศูนย์สถิติขององค์การ OECD ได้ชี้ให้เห็นว่า สหภาพโซเวียตเป็นประเทศที่ให้ความช่วยเหลือรายใหญ่นับตั้งแต่ลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองในปีค.ศ. 1975 จนถึงปีค.ศ. 1985 สูงถึง 547 ล้านเหรียญสหรัฐฯ หรือประมาณร้อยละ 47 ของความช่วยเหลือต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ความช่วยเหลือของสหภาพโซ

¹² Asia 1982 Yearbook, p. 189.

เวียดนามให้แก่ลาวในช่วงเวลานั้นเป็นความช่วยเหลือ ที่มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาประเทศลาวให้เป็นประเทศสังคมนิยมอย่างรวดเร็วเท่าที่จะทำได้

ตาราง 3 ประเทศและองค์กรระหว่างประเทศที่ให้ความช่วยเหลือแก่ลาวในช่วงระหว่างปี.ศ. 1975-1985 เลียงตามลำดับ (ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)

ประเทศและองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือ	1975-1985	%
สหภาพโซเวียต	547	47,11
เวียดนาม	133	11,45
องค์กรในเครือข่าย UN	105,01	9,04
สวีเดน	85,11	7,33
ญี่ปุ่น	50,27	4,33
เนเธอร์แลนด์	37,57	3,24
ธนาคารโลก WB	31,11	2,68
ธนาคารพัฒนาเอเชีย ADB	24,21	2,09
ออสเตรเลีย	21,85	1,88
สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน	21,28	1,83
กองทุนการเงินระหว่างประเทศ IMF	16,23	1,4
สหรัฐอเมริกา	14	1,21
OPEC	9,17	0,97
โปแลนด์	9,02	0,78
ฝรั่งเศส	7,42	0,64
EEC	5,82	0,5
ประเทศ OECD อื่นๆ	11,46	0,98
ประเทศที่ไม่ใช่ OECD	31,55	2,72
รวม	1161, 08	100

Sources : OECD's Development Assistance Committee's Aid statistics

ในบรรดาประเทศสังคมนิยม ที่ให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจแก่ลาวมากเป็นอันดับสองรองจากสหภาพโซเวียต คือ เวียดนาม เนื่องด้วยหลายเหตุผลทางภูมิรัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การต่อสู้ด้านจักรวรรดิผู้รุกรานร่วมกัน โดยสองประเทศลาว-เวียดนามได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพ และความร่วมมือพิเศษรอบด้านระหว่างลาวกับเวียดนามเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคมปี ค.ศ.

1977 ในวาระครบรอบความสัมพันธ์พิเศษ 6 ปี ผู้แทนรัฐบาลลาวได้เปิดเผยความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจที่ลาวได้รับจากเวียดนามให้ผู้สื่อข่าวต่างประเทศทราบเป็นครั้งแรกว่าจากปี ค.ศ. 1975-1985 เวียดนามให้ความช่วยเหลือแก่ลาวดังต่อไปนี้⁴³

1. ความช่วยเหลือมูลค่า 133 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในจำนวนนี้เกือบครึ่งหนึ่งเป็นความช่วยเหลือแบบให้เปล่า
2. ให้การฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ และนักศึกษาลาวมากกว่าครึ่งหนึ่งของชาวลาวที่เดินทางไปศึกษาอบรมในต่างประเทศ ในปีค.ศ. 1983 มีนักศึกษาลาวไปศึกษาที่ต่างประเทศ 10,000 คน และในแต่ละปีเวียดนามจะส่งเชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ จำนวน 900 คน มาช่วยลาว มีการประมาณการว่ามีผู้เชี่ยวชาญและช่างเทคนิคของชาวเวียดนามประมาณ 6,000 คน ที่ทำงานอยู่ในลาว
3. เวียดนามให้ความช่วยเหลือในโครงการก่อสร้างต่าง ๆ มากกว่าหนึ่งร้อยโครงการ เช่น โครงการชลประทาน โครงการสาธารณสุข การก่อสร้างโรงงานอิฐ โรงงานเครื่องจักรกล การสื่อสารต่าง ๆ และโครงการก่อสร้างเมืองต่าง ๆ ในแขวงซำเหนือของลาว ซึ่งถูกทำลายอย่างหนักในช่วงสงครามต่อต้านการรุกรานของสหรัฐอเมริกา ระหว่างปี ค.ศ. 1962-1972
4. ซ่อมถนนมีความยาวกว่า 300 กิโลเมตร และสร้างท่อลำเลียงน้ำมันและคลังน้ำมัน ที่สำคัญที่สุด คือ เวียดนามอนุญาตให้ลาวใช้ท่าเรือคานังในภาคกลางของเวียดนามได้ และเวียดนามยังได้สร้างเส้นทางหมายเลข 9 เพื่อเชื่อมภาคกลางของลาวกับเมืองท่าคานังเพื่อลดการพึ่งพิงการขนส่งสินค้าเข้าลาวผ่านประเทศไทย และทั้งเป็นการเปิดช่องทางเพื่อสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างลาวกับเวียดนามให้ใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้สหภาพโซเวียต ประเทศยุโรปตะวันออก และเวียดนามจะให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ลาวจำนวนมาก แต่ความช่วยเหลือนั้นมีใช้เป็นการให้เปล่าทั้งหมด เจ้าหน้าที่ของกองทุนระหว่างประเทศได้ประมาณว่าลาวต้องส่งสินค้าออกประมาณ 1 ใน 3 ให้แก่ประเทศสังคมนิยมเพื่อเป็นค่าชดเชยความช่วยเหลือที่ได้รับ⁴⁴

⁴³ สรชัย ศิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว, (กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2548), หน้า 160.

⁴⁴ Asia 1982 Yearbook, p. 207.

เป็นที่สังเกตว่าผลจากการชะลอการปฏิรูปเศรษฐกิจสู่ระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมแบบเร่งรัดของรัฐบาล นอกจากทำให้ลาวได้รับความช่วยเหลือจากประเทศสังคมนิยมอย่างมหาศาลในช่วงท้ายของทศวรรษ 1970 และช่วงครึ่งแรกของทศวรรษที่ 1980 แล้ว ลาวยังได้รับความช่วยเหลือจากประเทศตะวันตกและประเทศ OECD อื่น ๆ เป็นจำนวนมาก ที่สำคัญภายหลังจากรัฐบาลลาวได้อนุญาตให้ภาคเอกชนเริ่มทำการค้าได้อย่างเสรีมากขึ้น ส่งผลให้ลาวได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรในเครือข่ายของสหประชาชาติประมาณ 100 กว่าล้านเหรียญสหรัฐฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการเงินระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก (World Bank) ได้เริ่มให้ความสนใจต่อการริเริ่มปรับปรุงนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาลลาวโดยธนาคารโลก ได้รับรองเงินกู้มูลค่า 15 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ให้แก่รัฐบาลลาวเพื่อสืบต่อพัฒนาระบบเครือข่ายไฟฟ้าเขื่อนน้ำจึม นอกจากนี้ ยังมีธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank) กลุ่มประเทศโอเปค (OPEC) ในรูปเงินกู้ และประเทศสวีเดนได้ให้ความช่วยเหลือลาวในด้านเครื่องมือ และเทคนิคเพื่อการทำอุตสาหกรรมป่าไม้ และเพื่อเพิ่มปริมาณการส่งออกไม้ซุงออกต่างประเทศจากปีละ 300 000 ลูกบาศก์เมตร เป็นปี 2 ล้านลูกบาศก์เมตร⁴⁵ ฉะนั้น เราจะเห็นว่าการชะลอการปฏิรูปเศรษฐกิจสู่ระบบสังคมนิยม การหันไปสนับสนุนการค้า และการรับความช่วยเหลือจากประเทศสหภาพโซเวียตและเวียดนามในช่วง 5 ปีแรกของทศวรรษ 1980 รวมทั้งการปรับปรุงระบบชลประทาน ทำให้ผลผลิตข้าวของลาวเพิ่มสูงขึ้น และเศรษฐกิจดีขึ้น

อย่างไรก็ตาม ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจที่ลาวได้รับจากสหภาพโซเวียตตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปี ฉบับที่หนึ่ง คือ ในช่วงระหว่างปีค.ศ. 1981-1985 รวมทั้งความร่วมมือกับเวียดนามกัมพูชา และความช่วยเหลือจากประเทศเสรีทุนนิยมบางประเทศ และองค์การระหว่างประเทศที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้ผู้นำลาวมั่นใจว่าจะพัฒนาประเทศในแนวทางสังคมนิยมได้ต่อไป ประกอบกับผลผลิตข้าวในปีค.ศ. 1984 และ 1985 ได้ 1.3 และ 1.4 ล้านตันตามลำดับเพียงพอกับความต้องการบริโภคในประเทศ รัฐบาลลาวจึงหันกลับมาเร่งรัดส่งเสริมระบบสหกรณ์เกษตรคืนอีก แต่อาศัยความสมัครใจมากกว่าการบีบบังคับ รัฐบาลได้ตั้งเป้าว่าจะเพิ่มปริมาณสมาชิกของสหกรณ์จากร้อยละ 44 ของชาวนาจากจำนวนสหกรณ์ 2,900 แห่ง ในเดือนสิงหาคมปีค.ศ. 1985 เป็นร้อยละ 60-70 ในอนาคต ในช่วงเดือนมกราคม-สิงหาคมปีค.ศ. 1985 มีจำนวนสหกรณ์เพิ่มขึ้นเป็น 3,500 แห่ง จากเดิม 2,500 กว่าแห่ง ทั้งนี้ก็เนื่องจากรัฐบาลได้จัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ และสมาชิกพรรคในการบริหารกิจการสหกรณ์เกษตรให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากว่ามีสหกรณ์เพียง

⁴⁵ สรชัย ศิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว, (กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2548), หน้า 158.

ร้อยละ 50 เท่านั้นที่มีคุณภาพในระดับปานกลางถึงดี⁴⁶ แต่ความหวังของรัฐบาลก็ไม่สามาถารถสืบต่อดำเนินไปได้ เนื่องจากสถานการณ์ของโลกได้เปลี่ยนไป

สรุปแล้วเห็นว่า การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางสังคมนิยมของลาว โดยเฉพาะกระบวนการทำสหกรณ์ารวมเพื่อหวังพึ่งพาตนเองทางด้านข้าวกินและอาหารนั้น ไม่ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวังมากนัก นอกจากนี้สภาพปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในช่วงเวลาดังกล่าวก็ไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาภายในประเทศ และในระดับระหว่างประเทศ โดยเฉพาะปัญหาความขัดแย้งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในกรณีกัมพูชา และปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1975-1985 ไม่เป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของลาว เนื่องจากว่าเป็นช่วงแห่งการต่อสู้กันทางอุดมการณ์ระหว่างค่ายสังคมนิยมและทุนนิยม หรือ สงครามเย็น สภาพการณ์เช่นนี้ ส่งผลให้โครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่ได้รับแนวความคิดจากประเทศตะวันตก อย่างโครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำน้ำเงิน 2 เพื่อหวังมิให้ประเทศในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยเฉพาะประเทศลาวตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ตามโลกฝ่ายตะวันตกได้กล่าวอ้างนั้น ไม่ได้รับความสนใจจากรัฐบาลลาว ทำให้โครงการดังกล่าวต้องหยุดชะงักไป

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่รัฐบาลลาวไม่ประสบผลสำเร็จในการทำสหกรณ์ารวมในช่วงปี ค.ศ. 1978-1979 ทำให้รัฐบาลลาวต้องชะลอการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางสังคมนิยมแบบเร่งรัดลงหันมาให้ความสำคัญภาคเอกชนคนใหม่ และลดระดับการเผชิญหน้ากับประเทศตะวันตกลง จึงทำให้ประเทศตะวันตก รวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศและสถาบันการเงินระหว่างประเทศโดยเฉพาะธนาคารโลกได้เริ่มให้ความสนใจต่อประเทศลาวมากขึ้น จึงทำให้โครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำน้ำเงิน 2 ถูกขยับขขึ้นมามีอีกครั้งในปี ค.ศ. 1983 โดยคณะกรรมการแม่น้ำโขงเฉพาะกาล⁴⁷ (Interim Mekong Committee) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากองค์การสหประชาชาติ แต่โครงการพัฒนาดังกล่าว ก็ไม่ได้รับความสนใจจากรัฐบาลลาวในขณะนั้น เนื่องจากว่ารัฐบาล สปป.ล. ยังไม่ลดละความพยายามที่เปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง ตามรูปแบบการพัฒนาของประเทศสังคมนิยมต่อไป

กระนั้นก็ตาม ความพยายามของรัฐบาลลาวในการที่จะดำเนินเศรษฐกิจตามรูปแบบสังคมนิยมต้องหยุดชะงักอีกครั้งเมื่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายของผู้นำสหภาพโซเวียตคนใหม่ คือ กอร์

⁴⁶ เพิ่งอ้าง, หน้า 167

⁴⁷ http://www.mekong.es.usyd.edu.au/case_studies/nam_theun/history/history.htm

บาชอฟได้ประกาศนโยบายต่างประเทศภายใต้้นโยบาย “ความคิดใหม่” (New-thinking in foreign policy) และการปฏิรูปเศรษฐกิจของโซเวียต โดยอาศัยหลักเปเรสตรอยก้าและกลาสท์ในปลายปี ค.ศ. 1985 การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจของลาวอีกครั้งหนึ่ง และนำไปสู่การปฏิรูปเศรษฐกิจของลาวจากเศรษฐกิจวางแผนตามแนวทางสังคมนิยม ผู้ระบบเศรษฐกิจตลาดตามหลักทุนนิยม ในปีค.ศ. 1986 ทำให้ความพยายามของรัฐบาลลาว ในการที่จะดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไปตามรูปแบบเศรษฐกิจของสังคมนิยม นั้น ไม่ประกฏเป็นจริง เมื่อสถานการณ์ของโลกได้เปลี่ยนไปภายหลังจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียต และบรรดาประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออก ในช่วงปี ค.ศ. 1989-1990 ทำให้โครงสร้างอำนาจของโลกเปลี่ยนไป ลาวไม่สามารถที่จะอาศัยความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตอีกต่อไป จำเป็นต้องหันพึ่งความช่วยเหลือจากประเทศตะวันตกมากขึ้น โดยเฉพาะความช่วยเหลือจากธนาคารโลก ทั้งนี้ก็เพราะว่าประเทศลาวมีความต้องการทุน และการลงทุนจากต่างประเทศ เพื่อมาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติของประเทศที่มีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทรัพยากรแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ และเหมาะแก่การพัฒนาเป็นพลังงานไฟฟ้าพลังน้ำ เพื่อเป็นสินค้าส่งออกขายให้ต่างประเทศ